

Statens offentliga utredningar
1993:22
Finansdepartementet

Vad är ett statsråds arbete värt?

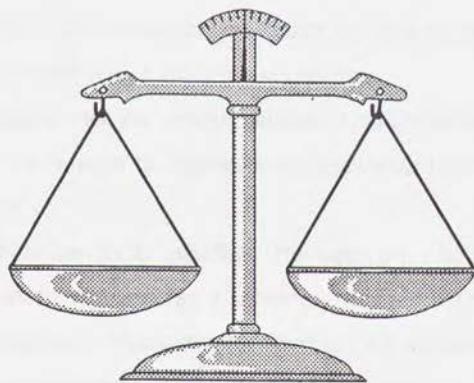
Betänkande av Statsrådslöneutredningen
Stockholm 1993

Ref KB 000

Statens offentliga utredningar
1993:22
Finansdepartementet

Vad är ett statsråds arbete värt?

Betänkande av Statsrådslöneutredningen
Stockholm 1993

SOU och Ds kan köpas från Allmänna Förlaget som ingår i C E Fritzes AB. Allmänna Förlaget ombesörjer också, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor, remissutsändningar av SOU och Ds.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

NORSTEDTS TRYCKERI AB
Stockholm 1993

ISBN 91-38-13307-5
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Finansdepartementet

Genom beslut den 2 april 1992 bemyndigade regeringen chefen för Finansdepartementet att tillkalla en kommitté med uppgift att lämna förslag till konstruktionen för bestämmande av statsrådets arvoden m.m. samt att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Med stöd av bemyndigandet förordnades den 1 juni 1992 som ledamöter kammarrättspresidenten Henry Montgomery, ordförande, direktören Lars-Gunnar Albåge, f.d. statsrådet numera generaldirektören Odd Engström, direktören Birgitta Johansson-Hedberg, f.d. statsrådet Karin Söder, generaldirektören Peder Törnvall, landshövdingen f.d. statsrådet Jan-Erik Wikström och hovrättspresidenten f.d. statsrådet Håkan Winberg.

Birgitta Johansson-Hedberg entledigades från sitt uppdrag den 21 oktober 1992. Samma dag förordnades direktören Kerstin Sirvell som ledamot. Odd Engström entledigades från sitt uppdrag den 4 februari 1993. Den 15 februari 1993 förordnades riksdagsledamoten f.d. statsrådet Lena Hjelm-Wallén som ledamot.

Professorn Nils Stjernquist har fr.o.m. den 18 december 1992 varit förordnad att biträda kommittén som expert.

Till sekreterare åt kommittén förordnades den 1 juni 1992 departementsrådet Göran Rodin. Rådmannen Robert Schött har fr.o.m. den 1 januari 1993 varit förordnad att biträda kommittén som biträdande sekreterare.

Kommittén har antagit namnet Statsrådslöneutredningen.

Utredningen får härmed överlämna betänkandet (SOU 1993:22) Vad är ett statsråds arbete värt?

Betänkandet är enhälligt. Huvuddragen i betänkandet var fastlagda innan Odd Engström lämnade sitt uppdrag i utredningen. Odd Engström har tagit del av de synpunkter och förslag som kommittén har framlagt och anslutit sig till dessa.

Utredningens uppdrag är härmed slutfört.

Henry Montgomery

Lars-Gunnar Albåge

Lena Hjelm-Wallén

Kerstin Sirvell

Karin Söder

Peder Törnvall

Jan-Erik Wikström

Håkan Winberg

/Göran Rodin

Robert Schött

Innehållsförteckning

Sammanfattning	9
Författningsförslag	11
1 <i>Förslag till lag om upphävande av lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.</i>	11
2 <i>Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen</i>	13
3 <i>Förslag till lag med instruktion för Statsrådslönenämnden</i>	15
1 Inledning	17
2 Bakgrund	21
2.1 <i>Statsråden i grundlagen</i>	21
2.2 <i>Former för att fastställa arvoden till statsråden</i>	25
3 Internationella jämförelser	31
4 Några modeller för fastställande av löner	33
4.1 <i>Allmänt</i>	33
4.2 <i>Högre tjänstemän inom den statliga förvaltningen</i>	33
4.3 <i>Domare</i>	35
4.4 <i>Riksdagens ledamöter</i>	35
4.5 <i>Kommunalt förtroendevalda</i>	36
4.6 <i>AKI</i>	36
4.7 <i>KPI</i>	36
4.8 <i>Basbeloppet</i>	37
5 Nuvarande ordning	39
5.1 <i>Arvoden till statsråden</i>	39
5.2 <i>Övriga ersättningar till statsråden</i>	40
5.3 <i>Villkor vid statsråds ledighet</i>	48

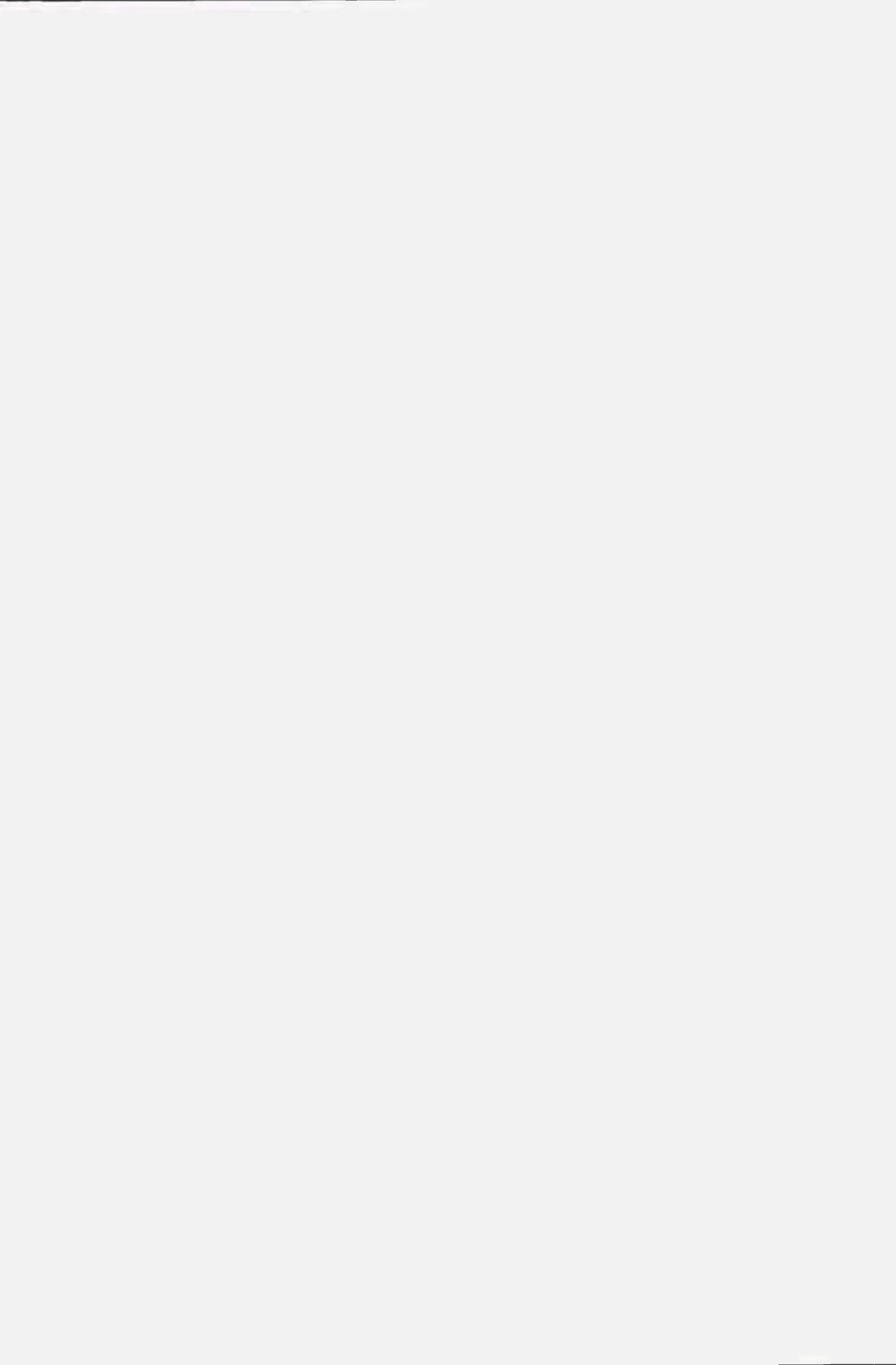
6	Överväganden	51
6.1	Allmänna utgångspunkter	51
6.2	Formerna för att fastställa statsrådets arvoden	57
7	Förslag	59
7.1	En ny statsrådslönenämnd	59
7.2	Fastställande av övrig ersättning till statsråden	62
8	Närmare om lagförslagen	65
8.1	Förslaget till lag om upphävande av lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.	65
8.2	Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen	66
8.3	Förslaget till lag med instruktion för Statsrådslönenämnden	68
9	Kostnadskonsekvenser	73

Bilagor

1	Utvecklingen av statsrådets löner m.m.	75
2	Sammanställning över arvoden och vissa förmåner till rege- ringsledamöter i några andra länder	77
3	Lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.	85
4	Lagen (1991:1977) om avvikelser från vissa bestämmelser i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.	87

Förkortningar

AKI	Arbetskostnadsindex
Arvodeslagen	Lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.
ARA	Allmänna reseavtalet
ATP	Allmän tilläggspension
BNT	Befattningsnomenklatur
Ds	Departementsserien
Grundlagspropositionen	Kungl. Maj:ts proposition (1973:90) med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m.m.
JO	Riksdagens ombudsmän
KPI	Konsumentprisindex
KU	Konstitutionsutskottet
Prop.	Proposition
PTK	Privattjänstemannakartellen
RALS	Ramavtal om löner m.m. för statstjänstemän m.fl.
RF	Regeringsformen
RO	Riksdagsordningen
RRV	Riksrevisionsverket
Rskr.	Riksdagsskrivelse
SAF	Svenska arbetsgivareföreningen
SAV	Statens arbetsgivarverk
SAVFS	Statens arbetsgivarverks författningssamling
SCB	Statistiska centralbyrån
SOU	Statens offentliga utredningar
TGL	Tjänstegrupplivförsäkring
TNS	Tjänstenomenklatur i staten

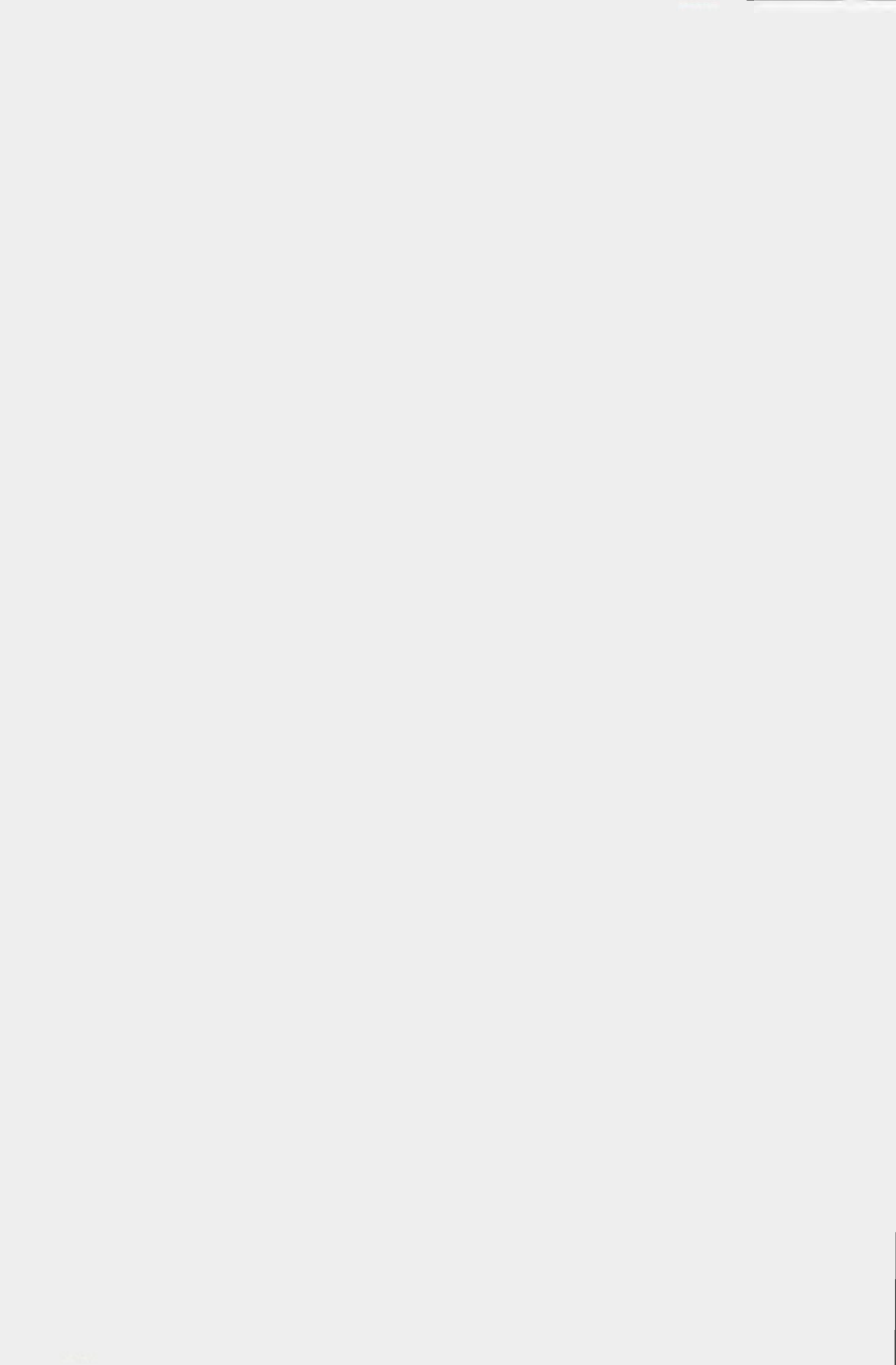
Sammanfattning

I betänkandet föreslås, att den nuvarande samordningen mellan statsrådets och riksdagsledamöternas arvoden avskaffas. Arvodena till statsråden bör enligt utredningens förslag inte automatiskt kopplas till någon annan grupps arvoden eller till något index för löner eller priser.

I stället bör statsrådets arvoden fastställas av en myndighet under riksdagen, *Statsrådslö-
nenämnden*. Ledamöterna i nämnden väljs av riksdagen.

Nämnden skall, utöver arvodena, också bestämma avgångsersättning och pensionsförmåner till statsråden. Nämndens uppgifter regleras i lag. Regeringen avses få besluta om övriga avlöningsförmåner, såsom kostnadsersättningar. Den skall kunna inhämta synpunkter i sådana frågor från nämnden.

Den nya ordningen för att fastställa statsrådets arvoden föreslås träda i kraft den 1 juli 1993. Ledamöterna i nämnden skall dock kunna utses redan den 1 maj 1993.

Författningsförslag

1 Förslag till

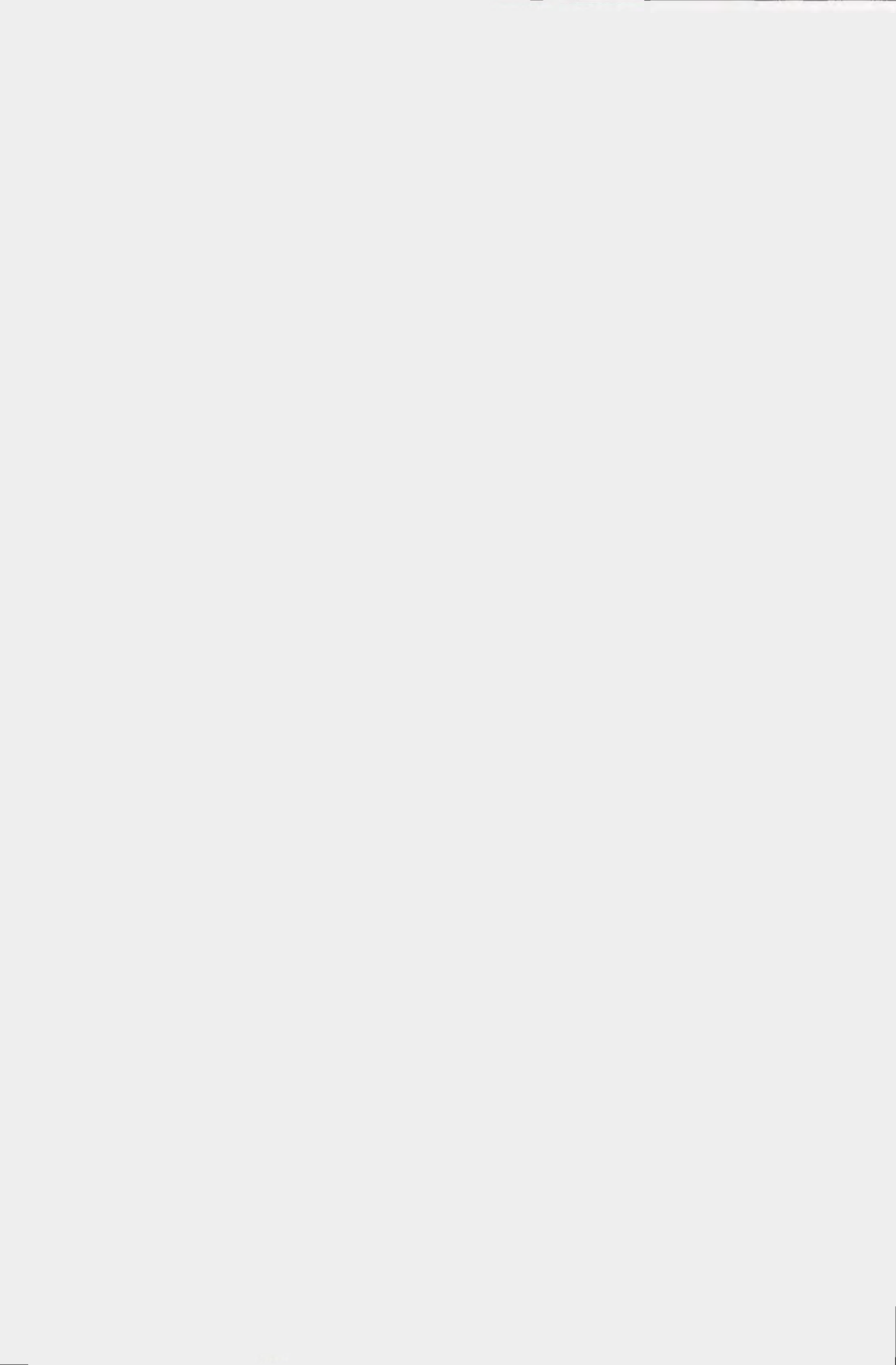
Lag om upphävande av lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m. skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1993.

2 § Trots föreskrifterna i 1 § lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m. skall för tiden den 1 april - den 30 juni 1993 arvodet till statsministern betalas med 48 788 kronor i månaden och arvodet till övriga statsråd med 45 025 kronor i månaden.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1993. Bestämmelserna i 2 § skall dock tillämpas för tid från och med den 1 april 1993.

2 Förslag till

Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen¹

dels att tilläggsbestämmelsen 7.2.2 skall ha följande lydelse,

dels att det i riksdagsordningen skall införas en ny paragraf, 8 kap. 5 §, samt en ny tilläggsbestämmelse, 8.5.1, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Valberedningen bereder alla val som förrättas av kammaren utom val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som skall inträda som tillfällig riksföreståndare, talman, vice talmän, kammarsekreterare *samt* riksdagens ombudsmän. *Om beredning av val av ombudsmän föreskrivs i tilläggsbestämmelse 8.10.2.*

Föreslagen lydelse

7 kap. 7.2.2

Valberedningen bereder alla val som förrättas av kammaren utom val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som skall inträda som tillfällig riksföreståndare, talman, vice talmän, kammarsekreterare *och* Riksdagens ombudsmän *samt val till Statsrådslönenämnden.*

Föreskrifter om beredningen av val finns i fråga om ombudsmän i tilläggsbestämmelse 8.10.2 och i fråga om Statsrådslönenämnden i tilläggsbestämmelse 8.5.1.

¹ Riksdagsordningen omtryckt 1992:43.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

5 §

Statsrådslönenämnden består av sju ledamöter. De väljs av riksdagen. Suppleanter skall inte utses i nämnden.

Riksdagen väljer bland nämndens ledamöter en ordförande och en vice ordförande. De väljs var för sig.

Valen gäller för tiden från och med den 1 juli året före det år då ordinarie val till riksdagen förrättas till utgången av juni månad tredje året därefter.

8.5.1

Val av ordföranden, vice ordföranden och andra ledamöter i Statsrådslönenämnden bereds av konstitutionsutskottet.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1993.

3 Förslag till

Lag med instruktion för Statsrådslönenämnden

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Statsrådslönenämnden är en myndighet under riksdagen.

Uppgifter

2 § Nämnden har till uppgift att meddela föreskrifter om arvoden, pensionsförmåner och avgångsersättning till statsministern och övriga statsråd.

Nämnden skall också biträda regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med upplysningar och synpunkter i frågor om övriga ersättningar till statsråd.

3 § När nämnden tar ställning till frågor som avses i 2 §, skall den bland annat beakta

- löneläget och löneutvecklingen på arbetsmarknaden, särskilt i vad avser personer som, med hänsyn till ansvar och arbetsuppgifter, kan anses närmast jämförbara med statsråden, samt
- de särskilda förhållanden under vilka uppdraget som statsråd utövas.

Organisation m.m.

4 § Om val m.m. av ordförande, vice ordförande och andra ledamöter i nämnden finns föreskrifter i riksdagsordningen.

Hos nämnden finns en sekreterare.

Ärendenas handläggning

När sammanträden skall hållas

5 § Nämnden sammanträder på kallelse av ordföranden.

Ordföranden skall också sammankalla nämnden, om minst tre av ledamöterna begär det.

Beslutförhet

6 § Nämnden är beslutför när ordföranden och minst tre av de andra ledamöterna är närvarande.

När ärenden av större vikt handläggs, skall om möjligt alla ledamöter vara närvarande.

Ordföranden får ensam fatta beslut, som inte innebär att ett ärende avgörs i sak.

Förordnanden

7 § Sekreteraren utses av nämnden.

Överklagande

8 § Nämndens beslut får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

1 Inledning

Utredningens direktiv

Regeringen utfärdade den 2 april 1992 direktiven (dir. 1992:37) för utredningens arbete. Finansministern anförde därvid bl.a. följande.

Uppdraget

Frågan om vilken ersättning i form av arvode och andra förmåner som skall betalas till hel- eller deltidsarbetande politiker har på senare år ägnats allt större intresse i den allmänna debatten. Uppfattningarna om vilka arvoden som är rätt avvägda i förhållande till uppdragets ansvar och omfattning varierar kraftigt. Vissa menar att sådana uppdrag med hänsyn till behovet av att kunna rekrytera kompetenta och engagerade personer bör vara relativt välavlönade. Osäkerheten om hur länge man kan räkna med att inneha uppdraget tillmäts också betydelse. Andra däremot menar att ersättningsnivån bör vara relativt måttlig, bl.a. av det skälet att de som åtar sig politiska uppdrag gör det av ideella skäl. Ingen skall "sko sig" på politiska uppdrag.

En närbesläktad fråga är i vilken ordning beslut om dessa förmåner skall fattas.

Helt naturligt har särskilt stor uppmärksamhet ägnats åt statsrådets arvoden. Det är därför angeläget att finna former för hur arvoden skall fastställas som kan vinna en så bred förankring som möjligt och som inte är alltför komplicerade att tillämpa.

Det nu anförda får utgöra en allmän bakgrund till det uppdrag regeringen fått att låta utreda frågan om konstruktionen för bestämmandet av statsrådets arvoden.

Riktlinjer för uppdraget

Mellan åren 1985 och 1990 fastställdes - - - statsrådets arvoden av en myndighet, Statsrådslönenämnden. 1990/91 års riksdag ansåg att denna ordning, bl.a. av principiella skäl, var mindre lämplig och beslutade därför att nämnden skulle avskaffas. Riksdagen beslutade att statsrådets arvoden i stället skulle kopplas till riksdagsledamöternas arvoden. Den nuvarande riksdagen har emellertid funnit att det finns skäl för en annan konstruktion.

Utredningen bör därför förutsättningslöst pröva olika modeller för att fastställa statsrådets arvoden m.m. En utgångspunkt för detta arbete bör vara Statsrådslönekommitténs betänkande från år 1984.

Av särskilt intresse är att undersöka hur frågan har lösts i andra länder. Statsrådslönekommittén hämtade uppgifter från ett antal länder i Europa och från USA. Dessa uppgifter kan behöva aktualiseras. Dessutom bör utredningen studera hur regeringsmedlemmarnas förmåner bestäms i andra länder än som redovisades i betänkandet.

Utredningen bör vidare belysa för- och nackdelar med att koppla statsrådets arvoden till löner eller arvoden som betalas till andra grupper av förtroendevalda eller anställda.

Det kan t.ex. finnas en nackdel med att knyta utvecklingen av arvodena till en särskild jämförelsegrupp av arbetstagare; Statsrådslönenämnden hade justitierådets löner som riktpunkt i sitt arbete. Den statliga lönepolitiken har utvecklats mot större flexibilitet och marknadsanpassning. Nödvändiga satsningar i en avtalsrörelse på en viss grupp arbetstagare, som råkar vara jämförelsegrupp, skulle då slå igenom på statsrådets arvoden utan att samma skäl gör sig gällande beträffande behovet att höja dem.

Ett alternativ skulle kunna vara att koppla arvodena till något mått på pris- och kostnadsutveckling som används i samhället. Pensioner enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestäms t.ex. med utgångspunkt i basbeloppet.

I sitt arbete bör utredningen också överväga om arvodena bör revideras vid en bestämd tidpunkt under året eller om denna tidpunkt bör vara beroende av avtalsförhandlingar eller andra omständigheter.

Utredningens arbete bör präglas av stor frihet och bedrivas i konstruktiv anda. Det är viktigt att utredningen känner sig obunden av tidigare lösningar. Om den finner det lämpligt kan också alternativa förslag redovisas.

Viktigt är dock att utredningen försöker finna en konstruktion som gör att nivån på statsrådets arvoden och dess utveckling upplevs som väl avvägd.

Utredningen bör bedriva sitt arbete skyndsamt.

Utredningens arbete

De frågor som omfattas av utredningsuppdraget har behandlats i äldre utredningar, propositioner och utskottsbetänkanden. Visst material som tidigare redovisats i Statsrådslönekommitténs betänkande (Ds C 1984:8) Riktlinjer för statsrådets löner och traktamenten har dock behövt aktualiseras och kompletteras. Sålunda redovisas utvecklingen av statsrådets arvoden också för tiden från och med år 1973 fram till och med år 1992. Jämförelse görs med vissa andra yrkesgrupper. Sammanställningen av löner och arvoden finns som *bilaga 1* till betänkandet.

Vidare har utredningen från de svenska ambassaderna i Bern, Bonn, Bryssel, Canberra, Haag, Helsingfors, Köpenhamn, London, Madrid, Oslo, Paris, Reykjavik, Washington, Wellington och Wien hämtat in aktuella uppgifter om bl.a. de olika ländernas regeringsledamöters löner och arvoden samt andra förmåner. Uppgifterna om de utländska förhållandena kommenteras i avsnitt 3, och en sammanställning finns i *bilaga 2*.

Utredningen har funnit det värdefullt att närmare studera den tidigare Statsrådslönenämndens arbete och har fått en redogörelse i ämnet av nämndens dåvarande sekreterare, f.d. expeditionschefen Jan-Christian Montelius.

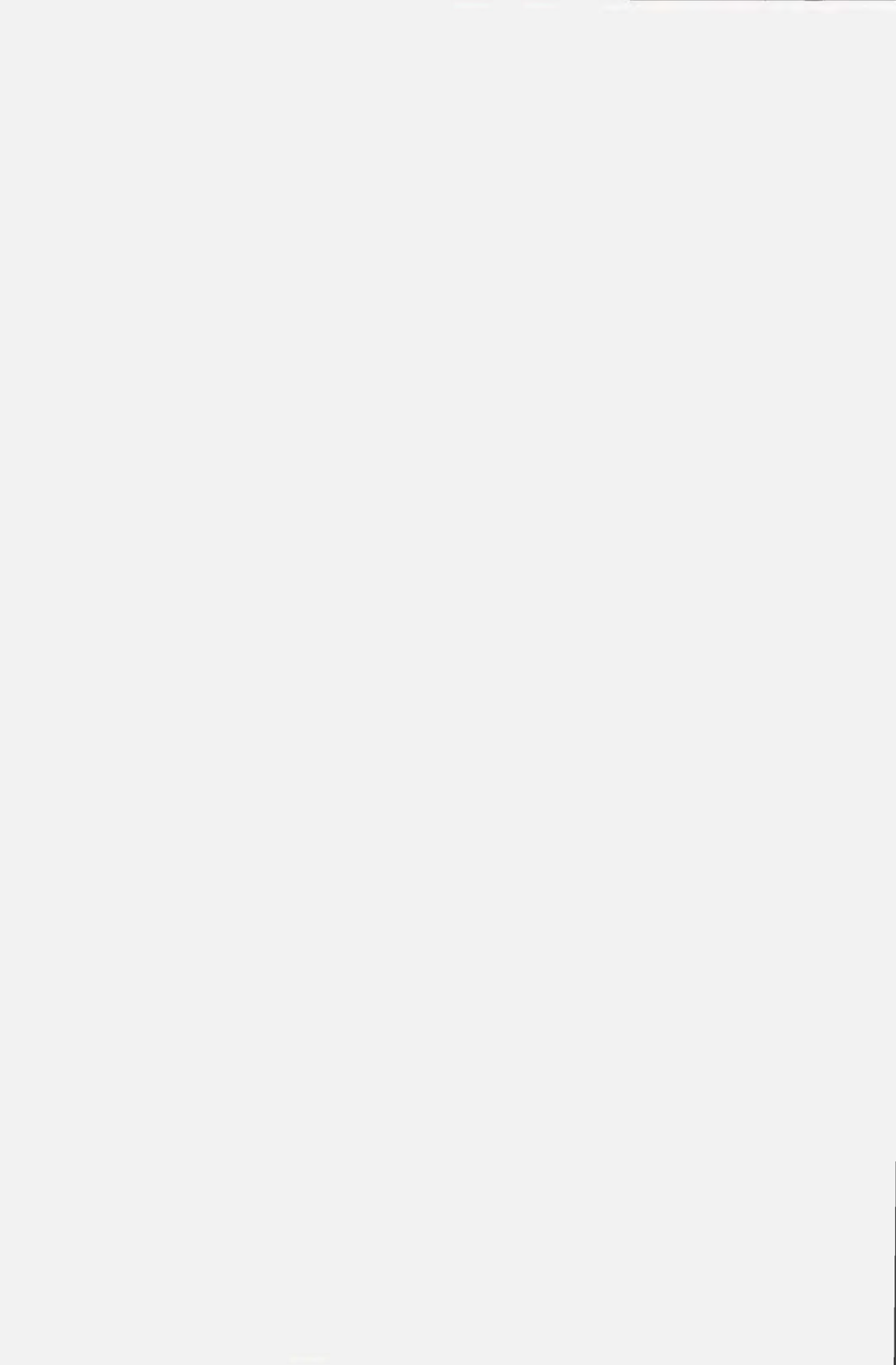
I enlighet med direktiven har utredningen undersökt använda och tänkbara modeller att koppla statsrådets arvoden till något mått på utvecklingen av priser, kostnader och löner vilket används i samhället. Departementsrådet Lars Eriksson har för utredningen presenterat Ramanslagsutredningens förslag till sektormodeller som utgångspunkt för att bestämma ändringar i lönekostnadsutrymmet såsom de angivits i betänkandet (SOU 1992:102) Myndigheternas förvaltningskostnader.

Betänkandets disposition och huvudsakliga innehåll

I betänkandet ges i avsnitt 2 en inledande beskrivning för RF:s bestämmelser om statsråden och deras arbete. I samma avsnitt ges även en historisk översikt över olika modeller som har använts för att bestämma arvodena till statsråden.

En kortare beskrivning av resultatet av utredningens undersökning beträffande vissa utländska regeringsledamöters arvoden och övriga ersättningar lämnas i avsnitt 3. I avsnitt 4 presenteras modeller som kan tänkas användas som utgångspunkt för en automatisk justering av nivån på statsrådets arvoden. Den nuvarande ordningen för bestämmande av arvoden och övriga ersättningar till statsråden beskrivs i avsnitt 5.

Avsnitten 6 och 7 innehåller utredningens överväganden och förslag. De lagförslag som utredningen lägger fram kommenteras i avsnitt 8. Slutligen redovisas i avsnitt 9 kostnadseffekterna av utredningens förslag.

2 Bakgrund

2.1 Statsråden i grundlagen

Regeringens sammansättning

Regeringen består enligt 6 kap. 1 § RF av statsministern och övriga statsråd. Förslag till statsminister framläggs av talmannen och är godkänt, om inte mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar mot detsamma (6 kap. 2 § RF). Övriga statsråd utses av statsministern (6 kap. 1 § RF). RF sätter en nedre men inte någon övre gräns för antalet statsråd. Enligt 7 kap. 4 § RF måste minst fem statsråd samtidigt delta i ett regeringssammanträde för att regeringen skall vara beslutför. Det finns för närvarande 21 statsråd i regeringen. Av dem är 13 departementschefer.

Kvalifikationskrav m.m. på statsråden

Det enda generella kvalifikationskravet på statsråden som RF uppställer är att de skall vara svenska medborgare sedan minst tio år (6 kap. 9 § första stycket RF). Kravet har i grundlagspropositionen (s. 283) motiverats med "faran för påtryckningar i ett spänt läge". Ett specialkrav gäller dock för det statsråd som föredrar kyrkliga ärenden. Detta statsråd skall enligt punkt 12 i övergångsbestämmelserna till RF tillhöra Svenska kyrkan.

Övriga av 1809 års regeringsform föreskrivna kvalifikationskrav ("kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade") liksom släktskapsjävet har ansetts kunna undvaras. "Det ligger uppenbarligen i högsta grad i regeringens eget intresse", framhöll (s. 283) departementschefen i grundlagspropositionen som motivering, "att dess medlemmar har sådana egenskaper att de tillvinner sig förtroende i riksdagen och hos allmänheten".

I 6 kap. 9 § andra stycket RF stadgas vissa förbud för statsråd. Statsråd får för det första inte utöva allmän eller enskild tjänst. Detta stadgande kan knappast vålla några tolkningssvå-

righeter. För det andra får statsråd inte inneha uppdrag eller utöva verksamhet som kan rubba förtroendet för honom. I grundlagspropositionen uttalas (s. 284) i denna del:

Det får från fall till fall bedömas om det rubbar förtroendet för ett statsråd att han innehar ett visst uppdrag eller utövar en viss verksamhet. I allmänhet torde gälla att det är olämpligt att ett statsråd har uppdrag inom bolag, förening eller inrättning, vars verksamhet har huvudsakligen ekonomiskt syfte.

"Att undantagslöst upprätthålla en sådan regel", sägs det därefter, "låter sig emellertid inte göra. Å andra sidan kan också innehav av uppdrag av annat slag ha menlig inverkan på förtroendet för den som utövar statsrådstjänst". Här kan givetvis uppstå gränsfall och tolkningstvister.

Något vid sidan av sistnämnda förbud ligger den vid upprepade tillfällen diskuterade frågan om statsrådets aktieinnehav. Den utreds för närvarande av Etikkommittén.

Den styrande makten

I 1 kap. 6 § RF sägs, att regeringen styr riket och att den är ansvarig inför riksdagen. Statsskicket är parlamentariskt. I 12 kap. RF anges formerna för riksdagens kontroll och ansvarsutkrävande.

Vad som rymts i den styrande makten är inte definierat i RF. I grundlagspropositionen sägs (s. 230) att man av RF:s innehåll får läsa sig till innebörden. Härav följer, att i den styrande makten alltså inte ingår de befogenheter som tillkommer riksdagen, dvs. främst stiftande av lag och fastställande av statsbudgeten. I den styrande makten inryms inte heller domstolarnas rättskipning. Däri ingår däremot en vidsträckt förordningsmakt, grundad dels på delegation av riksdagen, dels direkt på RF. Vidare gäller, att statens medel och övriga tillgångar står till regeringens förfogande. Överenskommelser med annan stat eller mellanfolklig organisation ingås av regeringen, dock med förbehåll för att riksdagens godkännande i vissa fall måste inhämtas. Enligt 11 kap. 6 § RF lyder förvaltningsmyndigheterna under regeringen, bortsett från riksdagens myndigheter. Även kyrkomötets myndigheter är undantagna (punkt 11 i övergångsbestämmelserna till RF). Ett enskilt statsråd har däremot inte någon befälsrätt över myndigheterna. Bestämmelserna i 11 kap. 6 § RF tar alltså avstånd från ministerstyre.

Myndigheterna har en betydande självständighet. Särskilt viktigt är, att enligt 11 kap. 7 § RF regeringen inte får bestämma, hur förvaltningsmyndighet skall i särskilt fall besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag.

Allt som ingår i regeringens styrande funktion är inte omnämnt i RF. Överhuvud torde gälla att denna funktion bör uppfattas som en restfunktion först och främst i förhållande till riksdagens befogenheter.

En viktig uppgift för regeringen är att lägga fram förslag till riksdagen i frågor, där beslutanderätten tillkommer riksdagen. Regeringen skall enligt 3 kap. 2 § första stycket RO årligen avlämna proposition med förslag till statsbudget. Det är också praktiskt taget alltid regeringen som väcker förslag i lagfrågor. Till regeringens disposition står kommittéväsendet.

Beredningen av regeringsärenden

Regeringen styr genom att avgöra regeringsärenden. Det finns två typer av regeringsärenden, dels egentliga styrelseärenden, ofta politiskt betonade, som propositioner, traktater, förordningar, dels förvaltningsärenden, t.ex. utnämningar och överklaganden. I de senare ärendena fungerar regeringen som högsta förvaltningsmyndighet.

För beredningen av regeringsärendena förfogar regeringen enligt 7 kap. 1 § RF över ett regeringskansli. I detta ingår departement för skilda verksamhetsgrenar och Statsrådsberedningen. Regeringen bestämmer ärendefördelningen mellan departementen. Deras antal och benämningar är inte reglerade i grundlag. Statsministern utser bland statsråden departementscheferna. Han kan dock enligt 7 kap. 5 § RF förordna att något annat statsråd än departementschefen skall svara för ärende eller grupp av ärenden som hör till visst departement. Denna möjlighet har utnyttjats i stor omfattning. Genom förordnanden enligt 7 kap. 5 § RF har i dagens läge samtliga statsråd, vilka inte är departementschefer, ett eget ansvarsområde. Undantag gäller dock för statsministern.

Regeringsärendena avgörs, med vissa undantag, kollektivt av regeringen vid regeringssammanträde (7 kap. 3 § RF). Det förutsätts, att beredning har ägt rum innan ärendena avgörs. Några ytterligare regler om beslutsförfarandet vid regeringssammanträde ger RF inte.

Det bör tillfogas att Utrikesdepartementet intar en särställning genom att det också är centralt ämbetsverk för hela utrikesförvaltningen.

Tilläggas kan, att det inom varje departementet finns vissa typer av ärenden som avgörs av departementschefen, s.k. departementschefsärenden.

Ansvarig för beredningen av ett ärende är det föredragande statsrådet. I RF (7 kap. 2 §) sägs i denna del bara att behövliga upplysningar och yttranden skall inhämtas från berörda myndigheter samt att sammanslutningar och enskilda skall lämnas tillfälle att yttra sig i den omfattning som behövs. Beredning förekommer såväl inom ett departement som mellan departement, t.ex. i allmän beredning med samtliga statsråd. Formerna och praxis kan skifta mellan olika regeringar. Det ligger i sakens natur att en enpartiregering inte fungerar på samma sätt som en koalitionsregering.

Den faktiska verksamheten

RF ger bara den rättsliga ramen för statsrådets verksamhet. Hur denna faktiskt gestaltat sig beror i hög grad på ärendenas art. Men givet är att sjudagarsveckan praktiskt taget går åt till att initiera samt föra ut, förklara och försvara regeringens politik i olika sammanhang. I riksdagen genom regeringsförklaringar, debattinlägg samt svar på interpellationer och frågor, i massmedierna likaväl som genom föredrag för och genom förhandlingar och kontakter med partiavdelningar, kommuner, näringsliv och intressesammanslutningar i hela landet. Viktigt för ett statsråd är också att vara informerad om förvaltningsmyndigheternas arbete inom statsrådets område. För statsråden är numera utlandskontakterna betydelsefulla och därför tidskrävande.

Se vidare utredningens bedömning under avsnitt 6.1.

2.2 Formerna för att bestämma arvoden till statsråden

Tiden före år 1984

Före år 1984 bestämdes statsrådets arvoden av regeringen. När regeringen fastställde arvodena följde den som regel löneutvecklingen för vissa statliga cheftjänstemän.

I samband med 1957 års revision av statens löneplaner beslöt regeringen att statsråden skulle erhålla arvode enligt dåvarande lönegrad B 8, dock att till utrikesministern skulle utgå arvode motsvarande lönegrad B 9. Vid den tiden var i lönegrad B 8 placerade bl.a. generaldirektören i Postverket och Överbefälhavaren, medan i lönegrad B 7 var placerade bl.a. justitieråden och presidenten i Svea hovrätt.

I april 1965 godkände riksdagens dåvarande löne delegation att regeringen fick flytta upp vissa cheftjänstemän i en högre lönegrad. Vid den därpå följande löneplansrevisionen fann regeringen, att flertalet statsråd också uppbar arvoden som riksdagsmän (2 910 kr i månaden). Regeringen avstod därför från att justera arvodesnivån för statsråden. Från och med den 1 juli 1966 betalades därför arvoden till statsråden med ett belopp motsvarande lönegrad C 6. I denna lönegrad var vid samma tid bl.a. justitieråden placerade.

Från och med den 1 mars 1974 utgår inte längre något ledamotsarvode till riksdagsledamöter, som är statsråd. Därmed förändrades förutsättningarna för fastställande av statsrådets arvoden. Med stöd av riksdagens löne delegations godkännande beslöt regeringen därför den 29 mars 1974 att arvodena till statsråden från och med den 1 mars samma år skulle betalas med ett belopp motsvarande lönen till tjänstemän i lönegrad F 31. Denna lönegrad var då den högsta inom den statliga sektorn. I den var vid denna tid placerade bl.a. generaldirektörerna i Socialstyrelsen, Postverket och Televerket samt Överbefälhavaren.

Efter en överenskommelse mellan SAV och de statsanställdas huvudorganisationer trädde den 1 juli 1977 det s.k. chefslöneavtalet i kraft. Avtalet innebar bl.a. att vissa cheftjänstemän, utöver en baslön, fick ett antal tjänstetillägg. För de statstjänstemän (verkschefer och motsvarande) som hade haft lön i nivå med statsrådets arvoden tillämpades avtalet så att de fick lägst sju och högst nio tjänstetillägg utöver baslönen. Regeringen beslöt, att reglerna om baslön och tjänstetillägg i chefslöneavtalet också skulle tillämpas på statsråd. Antalet

tjänstetillägg för statsråd skulle dock bara vara sex. Det innebar, att statsråden den 1 juli 1977 fick ett arvode på 14 800 kr i månaden medan lön till verkscheferna betalades med 15 600 - 17 200 kr i månaden. Den koppling av statsrådets arvoden till chefslöneavtalet som regeringen hade bestämt innebar att dessa kom att alltmer halka efter lönerna till verkschefer och motsvarande. Regeringens beslut den 1 september 1983 med föreskrifter om löneförmåner m.m. för statsråd medförde att statsrådets månadsarvode för år 1983 blev 18 040 kr. Månadslönen till verkscheferna uppgick samtidigt till 21 840 - 31 690 kr.

Statsrådslönenämnden

I oktober 1983 tillsatte regeringen en kommitté - Statsrådslönekommittén - med uppdrag att föreslå riktlinjer för hur statsrådets löner, traktamenten och kostnadsersättningar skulle fastställas för framtiden. Kommittén leddes av f.d. landshövdingen Per Eckerberg. Den överlämnade i maj 1984 betänkandet (Ds C 1984:8) Riktlinjer för statsrådets löner och traktamenten.

Kommittén föreslog, att statsrådets arvoden skulle fastställas med utgångspunkt från det högsta löneplansbeloppet, dvs. det som gällde för bl.a. justitieråden, med ett tillägg av 25 procent. För statsministern skulle dock tillägget vara 35 procent. Detta innebar en relativt kraftig uppräkning, som enligt förslaget skulle genomföras i tre steg och vara fullt genomförd den 1 januari 1986. Kommittén föreslog vidare att en *rådgivande* statsrådslönenämnd skulle inrättas för att följa utvecklingen på löneområdet och lämna förslag till regeringen om ändringar av statsrådets förmåner. Nämnden borde bestå av högst fem ledamöter med dokumenterade erfarenheter inom såväl den offentliga som den privata sektorn.

Med anledning av Statsrådslönekommitténs betänkande föreslog regeringen i propositionen (1984/85:17) om inrättande av en statsrådslönenämnd att en sådan nämnd skulle inrättas med uppgift att fr.o.m. år 1985 besluta om statsrådets arvoden och övriga avlöningsförmåner. Regeringen hade tidigare samma år beslutat, att arvodet för år 1984 skulle betalas med 24 000 kr i månaden till statsministern och med 22 000 kr i månaden till övriga statsråd. Vid riksdagsbehandlingen tillstyrkte KU (bet. 1984/85:KU 12) regeringens förslag och anförde bl.a.

Enligt utskottets mening är det av värde att en permanent nämnd av nu aktuellt slag inrättas. På grundval av nämndens bedömningar bör det bli möjligt att göra regelbundna justeringar av regeringsledamöternas arvoden m.m. Eftersläpningar med åtföljande stora arvodeshöjningar vid ett och samma tillfälle som förekommit under senare år kan därigenom undvikas.

Vid utskottets betänkande fanns fogade två reservationer. Enligt den ena (m) borde nämnden från principiella synpunkter bara ha rådgivande funktioner. I den andra (c) avvisades av främst konstitutionella skäl tanken på en särskild nämnd. Riksdagen följde emellertid KU och biföll alltså förslaget att Statsrådslönenämnden skulle inrättas (rskr. 1984/85:40).

Den 13 december 1984 förordnade regeringen ledamöter i Statsrådslönenämnden. Ordförande blev f.d. landshövdingen Per Eckerberg. Till övriga ledamöter i nämnden förordnades f.d. SAF-chefen Curt-Steffan Giesecke, f.d. landshövdingen Astrid Kristensson, f.d. LO-ordföranden Gunnar Nilsson och f.d. TCO-ordföranden Otto Nordenskiöld. Sedan Per Eckerberg avlidit, förordnades till ordförande f.d. landshövdingen och f.d. lönenministern Bertil Löfberg. Sedan Otto Nordenskiöld avlidit, förordnades till ny ledamot f.d. PTK-ordföranden Ingvar Seregard.

Under tiden från och med den 18 december 1984 samt till den 1 juli 1991 hade Statsrådslönenämnden sammanlagt 19 sammanträden. Som delmålsättning hade nämnden ursprungligen att statsministerns och övriga statsråds arvoden skulle vara 135 procent respektive 125 procent av lönen för justitieråd och regeringsråd. Detta delmål uppnåddes först den 1 januari 1989. Nämnden avsåg därefter att bedöma nivån för statsrådets arvoden med utgångspunkt i löneutvecklingen såväl inom den offentliga som den civila sektorn. Nämnden ämnade också ta hänsyn till nivån för arvodena till statsråden i de övriga nordiska länderna. Bland annat löneutvecklingen efter den 1 januari 1989 medförde att nämnden inte ansåg sig kunna fullt ut genomföra sin målsättning. Den 9 november 1990 beslöt nämnden att statsrådets arvoden skulle vara oförändrade fr.o.m. den 1 januari 1991. Vid den tidpunkten uppgick arvodena till 46 500 kr för statsministern och 43 000 kr för övriga statsråd.

Statsrådslönenämndens avveckling m.m.

Riksdagens ställningstaganden hösten 1990

I sitt betänkande (1990/91:KU18) Oförändrade arvoden till riksdagens ledamöter m.m. framhöll KU på hösten 1990 att starka skäl talade för en samordning mellan fastställande av arvoden för statsråd och för riksdagsmän. Arvodet till riksdagsmännen borde därvid tjäna som utgångspunkt. Det fanns vidare enligt utskottet principiella invändningar mot att en myndighet, som är underställd regeringen, bestämmer statsrådets arvoden. Riksdagen gav Riksdagens förvaltningskontor och regeringen till känna vad utskottet hade anfört (rskr. 1990/91:87 och 88).

Regeringens proposition om sjukavdrag för statsråden m.m.

I propositionen (1990/91:170) om sjukavdrag för statsråden m.m. lade regeringen fram förslag till en lag om sjukavdrag för statsråden. Förslaget var föranlett av bl.a. de ändringar i den allmänna sjukförsäkringen som hade trätt i kraft den 1 mars 1991. I enlighet med beslut av riksdagen utfärdade regeringen lagen (1991:359) om sjukavdrag för statsråden (bet. 1990/91:KU44, rskr 1990/91:284).

Avvecklingen av Statsrådslönenämnden m.m.

I prop. 1990/91:170 behandlade regeringen också riksdagens skrivelse i fråga om samordningen av arvoden för riksdagsledamöter och statsråd. Det kunde enligt propositionen vara av stort värde att regeringen inte själv bestämde sina arvoden. En ordning med den innebörden borde därför finnas också i fortsättningen. Vidare angavs, att regeringen ansåg sig inte heller för framtiden böra redovisa någon uppfattning om på vilka grunder statsrådets arvoden borde fastställas.

Med anledning av regeringens uttalanden i prop. 1990/91:170 behandlade KU frågan om en samordning av arvodena mellan statsråden och riksdagsledamöterna. Samtidigt behandlades två motioner (m resp. c) i vilka begärdes att en samordning av de aktuella arvodena

skulle komma till stånd. I sitt betänkande (1990/91:KU48) hänvisade utskottet till vad man tidigare hade anfört om att starka skäl talade för att riksdagsmannaarvodet borde tjäna som utgångspunkt för fastställande av arvoden för statsråd. KU anförde vidare bl.a. följande.

Enligt utskottets uppfattning finns för närvarande inte anledning att i princip ändra relationerna mellan statsrådets och riksdagsledamöternas arvoden ---. Den samordning som utskottet tidigare uttalat sig för bör enligt utskottet lämpligen ske genom en lagreglering som knyter statsrådsarvodet till arvodet för riksdagsledamöter. - Med en sådan lagreglering skulle för statsrådslönenämnden endast återstå att bestämma om traktamente, reseersättning och dylika förmåner. Det kan enligt utskottets mening inte längre anses motiverat att behålla en särskild nämnd för handläggning av enbart dessa frågor. Utskottet föreslår i stället att också dessa frågor nu lagregleras. Mot denna bakgrund bör statsrådslönenämnden således avvecklas.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 1990/91:361). Med anledning av riksdagens beslut utfärdade regeringen lagen (1991:832) om ändring i lagen (1991:359) om sjukavdrag för statsråden. Lagens rubrik ändrades genom riksdagens beslut till lag om arvoden för statsråden m.m. Lagen finns i sin senaste lydelse fogad till detta betänkande som *bilaga 3*.

Enligt 1 § arvodeslagen betalas arvode till statsråden med 198 procent av det arvode som betalas till ledamöter av riksdagen, dock att statsministerns arvode uppgår till 215 procent av ledamotsarvodet. Den 1 juli 1991 erhöll därför statsministern ett arvode med 46 494 kr per månad och övriga statsråd ett arvode med 42 818 kr per månad.

I lagen (1990:1417) om avvikelser från vissa bestämmelser i lagen (1988:589) om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter föreskrevs, att för tiden den 1 oktober 1990 - den 31 december 1991 ledamotsarvode skulle utgå med 21 625 kr per månad, dvs. det arvode som hade betalats i september 1990.

I propositionen (1990/91:200) Statsrådets arvoden såg regeringen det som en självklar förutsättning för en effektiv stabiliseringspolitik att rekommendationer från den av regeringen förordnade särskilda förhandlingsgruppen (den s.k. Rehnberggruppen) följdes. Det innebar enligt regeringen bl.a. att några löneökningar per den 1 januari 1992 inte skulle ske. Detta borde självfallet gälla också arvoden till riksdagens ledamöter och till statsråden.

Propositionen 1990/91:200 följdes i riksdagen upp av en motion (1990/91:K98) av Jan Bergqvist m.fl. (s) med yrkande att riksdagen skulle besluta att riksdagsledamöternas arvo-

den även efter år 1991 i alla delar skulle följa de riktlinjer som hade lagts fast av Rehnberggruppen.

Regeringens proposition och den nämnda motionen behandlades av KU under hösten 1991 i betänkandet (1991/92:KU5) Riksdagsledamöternas arvoden m.m. Utskottet föreslog, att statsrådets arvoden skulle anpassas till de centrala avtal som hade träffats på grundval av Rehnberggruppens rekommendationer. Statsråden borde därför kunna tillgodoräknas höjningar med först 1,2 procent och därefter 1,15 procent, vilket innebar sammanlagt 2,36 procent. Detta motsvarade enligt KU "motsvarar de avtalade generella lönejusteringar som Rehnberggruppen utgått ifrån eller själv medverkat till". Fr.o.m. den 1 januari 1992 borde därför enligt KU arvoden till statsråden höjas till 43 830 kr per månad och till statsministern till 47 593 kr per månad.

KU uttalade vidare i sistnämnda betänkande.

Utskottet anser i likhet med förvaltningsstyrelsen att det finns skäl för en annan konstruktion för fastställandet av statsrådets arvoden än den som gäller enligt lagen om arvoden till statsråden m.m. Det får ankomma på regeringen att låta utreda frågan och snarast återkomma med förslag i ämnet till riksdagen. Vad utskottet nu har uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Till utskottets betänkande fogades ett antal reservationer och särskilda yttranden. Riksdagen beslutade emellertid i enlighet med utskottets förslag (rskr. 1991/92:62). Med anledning av riksdagens beslut utfärdade regeringen bl.a. lagen (1991:1877) om avvikelser från vissa bestämmelser i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m. Lagen finns fogad till detta betänkande som *bilaga 4*.

Aktuell riksdagsbehandling

Vid 1992/93 års riksmöte har under den allmänna motionstiden väckts ett antal motioner om riksdagsledamöternas arvoden med i viss utsträckning bäring också på statsrådets arvoden; mot. 1992/93:K304 (s), 1992/93:K317 (v), 1992/93:K327 (c), 1992/93:K329 (kds) och 1992/93:Fi204 (nyd).

Riksdagens förvaltningsstyrelse har i februari 1993 i en skrivelse till KU aktualiserat frågan om en frysning av riksdagsledamöternas arvoden också efter utgången av mars 1993.

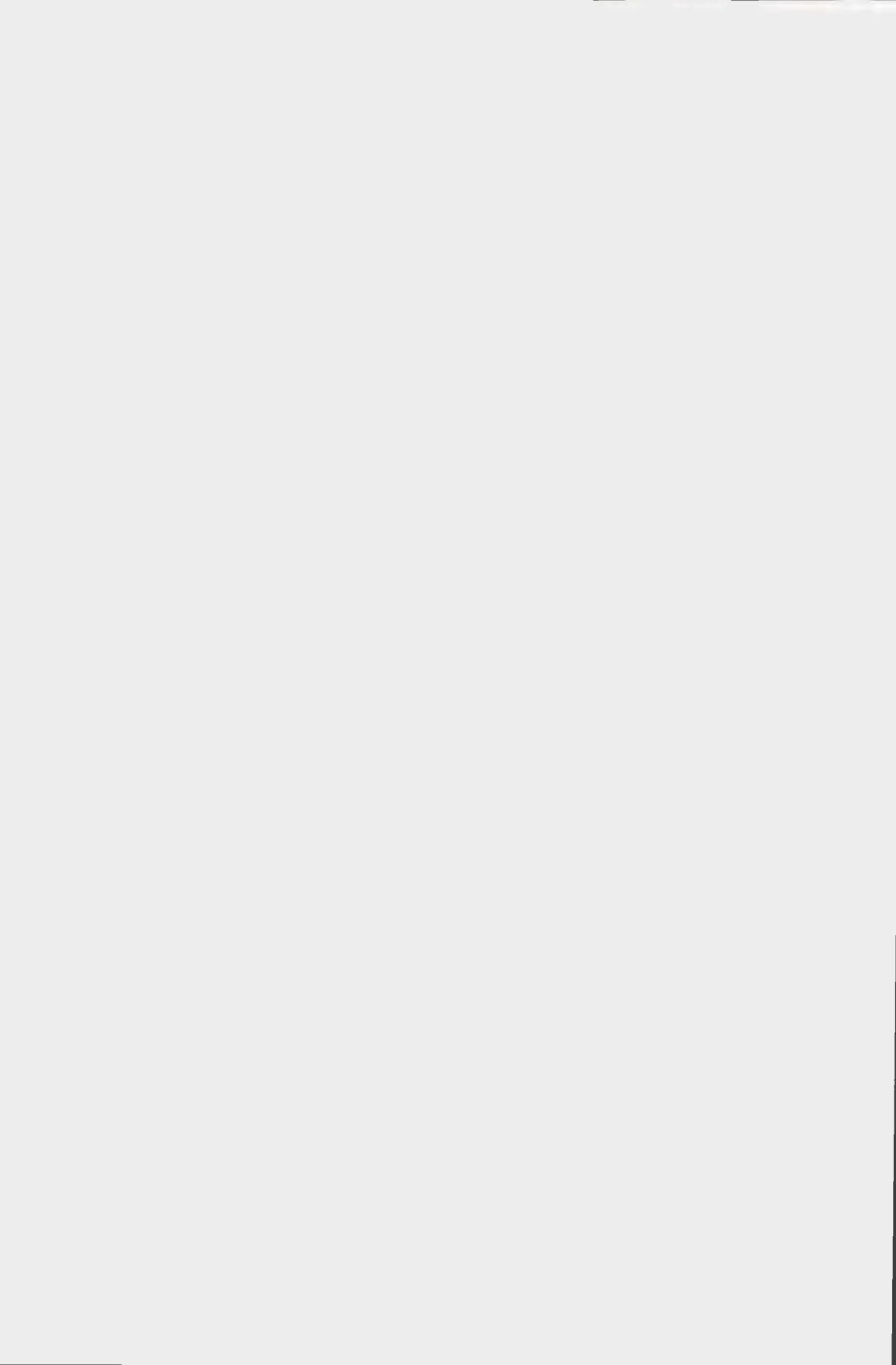
3 Internationella jämförelser

Det har ankommit på utredningen att undersöka hur frågan om fastställande av arvoden till och förmåner för statsråd har lösts i andra jämförbara länder. Utredningen har därför hämtat in uppgifter om förhållandena i sammanlagt 16 andra länder. I *bilaga 2* redovisas i tabellform land för land formerna för fastställande av arvoden, arvodesnivåer och övriga förmåner till statsråd, ministrar och andra regeringsledamöter. Uppgifter om ersättning för representation o.l. har i allmänhet inte erhållits.

I det övervägande antalet av de undersökta länderna fastställs arvodena till statsråden direkt i lag eller med stöd av lagstiftning. Endast i ett par länder är det regeringen själv som fastställer ersättningen till regeringsledamöterna. I Island och Nya Zeeland fastställs arvoden av ett särskilt organ enligt vissa allmänna riktlinjer, såsom att arvoden skall anpassas till det allmänna ekonomiska läget samt vara jämförbara med ersättningarna inom den privata sektorn till personer med likartat ansvar och arbetsuppgifter som regeringsledamöter. I de flesta länder från vilka utredningen har hämtat in uppgifter är nivån för arvoden till statsråden direkt eller indirekt kopplad till vissa högre statstjänstemäns löner eller till ett allmänt löne- eller kostnadsindex.

Med undantag för Belgien, Island och Norge är grundarvodet för statsråden i de undersökta länderna högre eller betydligt högre än nuvarande arvode till de svenska statsråden. Till detta kommer att statsråden erhåller fullt - eller något reducerat - arvode som parlamentsledamöter. I en del av länderna är ledamotskap i parlamentet dessutom en förutsättning för uppdraget som statsråd.

I så gott som samtliga undersökta länder får statsråden vidare övrig ersättning och förmåner, såsom representationsersättning, bilförmån, bostadsförmån och traktamenten. Även utan hänsyn till skattefrihet eller oftast mycket gynnsamma skattekonsekvenser, framstår dessa förmåner i allmänhet som klart fördelaktiga vid en jämförelse med motsvarande förmåner för och ersättningar till de svenska statsråden.

4 Några modeller för fastställande av löner

4.1 Allmänt

En uppgift för utredningen har varit att pröva för- och nackdelar med att koppla statsrådets arvoden till löner och arvoden som betalas till någon eller några grupper av anställda. Ett alternativ som utredningen också har prövat är att binda arvodena till något mått av pris- eller kostnadsutveckling som används i samhället. Utredningen redovisar i det följande en del modeller som skulle kunna tänkas användas eller har använts vid fastställande av arvodena till statsråden. Till betänkandet finns också som *bilaga 1* fogad en jämförelse av löneutvecklingen mellan åren 1973 - 1992 för statsråd, riksdagsledamöter, domare och vissa chefstjänstemän inom den statliga sektorn. I bilagan redovisas också förändringarna av KPI, AKI och basbeloppet under samma period.

4.2 Högre tjänstemän inom den statliga förvaltningen

Kännetecknande för utvecklingen av den statliga lönepolitiken från mitten av 1980-talet är övergången från ett tämligen stelt lönegradssystem till ett system för individuell lönesättning - ett system som baseras främst på att tillgodose behovet av att rekrytera och behålla kompetent arbetskraft. Andra faktorer som beaktas vid lönesättningen är individens förmåga att utföra sina arbetsuppgifter och att nå uppsatta mål. Under de år då det rådde brist på arbetskraft lades tonvikten främst på de marknadsmässiga inslagen i lönepolitiken. Grundprinciperna för denna lönepolitik lades fast i den personalpolitiska propositionen (prop. 1984/85: 219).

Utvecklingen till en individuell lönesättning har skett på olika sätt. För de högre tjänstemännen (cheferna) påbörjades den på allvar genom det chefslöneavtal som år 1985 ersatte ett motsvarande avtal från år 1977. I 1985 års avtal angavs varken någon lägsta eller någon

högsta lönenivå utan lönesättningen skulle baseras på "statsförvaltningens behov av att till sig knyta kvalificerad personal i ledande ställning ---".

Utvecklingen mot ett system med individuell lönesättning har bl.a. inneburit, att det numera finns en stor spännvidd i lönenivåerna mellan de högsta statliga tjänstemännen.

Chefslöneavtalet gäller för de högre tjänstemännen närmast under verkscheferna. Här märks t.ex. avdelningschefer och länsråd. Deras löner bestäms av Statens chefslönenämnd, som är ett partssammansatt organ. Sammanlagt bestäms cirka 1 500 högre tjänstemäns och domares löner av chefslönenämnden. Medellönen utgör cirka 32 000 kr i månaden. Spännvidden är dock betydande: mellan 23 000 och 60 000 kr i månaden. Löner, som överstiger 60 000 kr i månaden, betalas dock, till ett fåtal chefstjänstemän, främst cheferna närmast under verkschefen i de stora affärsverken.

Tjänsterna som generaldirektör och motsvarande samt landshövding omfattas också av chefslöneavtalet. De nämnda tjänsterna tillhör dock den s.k. undantagskretsen. Det innebär, att lönerna bestäms ensidigt av regeringen utan medverkan av chefslönenämnden.

Vid utgången av mars 1992 hade 24 av generaldirektörerna en lön som understeg 40 000 kr per månad. 35 generaldirektörer hade en lön på mellan 40 000 och 50 000 kr per månad, medan bara nio generaldirektörer hade en lön mellan 50 000 kr och 60 000 kr per månad. Fem generaldirektörer hade en lön som översteg 60 000 kr per månad, varav den högsta låg på 140 000 kr i månaden. Denna lön torde främst förklaras av att vederbörande direktrekryterats från en motsvarande chefsposition i näringslivet.

Lönerna till landshövdingarna har av hävd varit tämligen enhetliga. Med ett par undantag hade landshövdingarna vid utgången av mars 1992 en lön på cirka 41 500 kr per månad.

Gemensamt för verkscheferna och landshövdingarna är att de, utöver sina fasta löner, i vissa fall uppstår förhållandevis stora arvoden för olika uppdrag, främst i styrelser, nämnder och statliga utredningar.

Med hänsyn till bl.a. den individuella lönesättningen för verkscheferna och den ändrade strukturen för de statliga myndigheterna är det inte möjligt att för denna grupp redovisa en rättvisande jämförelse av löneutvecklingen under senare år med statsråden.

4.3 Domare

Vissa högre domare - justitieråd, regeringsråd, presidenter, lagmän m.fl. - omfattas också av chefslöneavtalet. Lönespridningen för dessa kategorier är emellertid inte lika stor som för andra chefstjänstemän. Domaryrkets karaktär har nämligen ansetts böra medföra att lönenivåerna snarare visar på vilken nivå domarna är verksamma än på deras individuella skicklighet. Den kollegiala beslutsordningen och det ofta ringa inslaget av arbetsledning har också spelat in. Sedan det gamla lönegradssystemet definitivt avskaffats för statstjänstemännen genom ramavtalet om löner 1989 - 1990 för statstjänstemän m.fl. (RALS 1989 - 90), gäller numera individuell lönesättning för övriga domare. Lika lite som för de högsta domarna som omfattas av chefslöneavtalet är lönespridningen för domare på s.k. rådsnivå särskilt stor.

I slutet av 1980-talet drabbades domaryrket av rekryteringsproblem. I storstäderna lämnade många domare - främst de icke ordinarie men även en del ordinarie - yrket för välbetalda anställningar inom bl.a. banker, revisionsbyråer samt försäkrings- och fastighetsbolag. I linje med den nya statliga lönepolitiken gjordes därför i de olika löneavtalen satsningar på domarna.

Lönerna den 1 april 1992 är för justitieråden och regeringsråden 41 000 kr i månaden samt för rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd i genomsnitt 27 600 kr i månaden. Löneutvecklingen för domare fr.o.m. år 1983 t.o.m. april 1992 utgör 92 procent. Statsrådsarvodena har under samma period ökat med 150 procent.

4.4 Riksdagens ledamöter

Arvodena till riksdagsledamöterna har i huvudsak varit kopplade till lönerna för statliga byråchefer samt rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd. Enligt beslut av riksdagen (bet. 1991/92:KU5, rskr. 1991/92:62) skall fr.o.m. år 1992 inte längre byråchefslönerna ingå i jämförelseunderlaget (jfr avsnitt 2.2). Som motiv anfördes (jfr avsnitt 4.2) utvecklingen mot individuella löner. Räknat på årsbasis har riksdagsledamöternas arvoden ökat med 406 pro-

cent fr.o.m. år 1973 t.o.m. mars 1992. Motsvarande ökning för statsrådsarvodena är 367 procent.

4.5 Kommunalt förtroendevalda

Kommunförbundet genomför sedan år 1971 vart tredje år en undersökning av bl.a. arvodena till de förtroendevalda på det kommunala planet. Den senaste undersökningen utfördes år 1992. Samtliga landets 286 kommuner omfattades av undersökningen.

Undersökningen visar, att den 1 januari 1992 medelvärdet för månadsarvodet till kommunalråd i hela landet var 26 950 kr och för storstäderna 31 670 kr. För de heltidsengagerade förtroendevalda var medelvärdet för i hela landet månadsarvodet 26 670 kr.

4.6 AKI

Arbetskostnadsindex (AKI) mäter lönekostnadsutvecklingen, sedd ur arbetsgivarens synvinkel. AKI delas upp i två index - ett för arbetare inom industrin (AKI-A) och ett för industritjänstemän (AKI-T).

I betänkandet (SOU 1992:102) Myndigheternas förvaltningskostnader - budgetering av pris- och löneförändringar har Ramanslagsutredningen föreslagit, att i ett fullt utbyggt ramanslagssystem AKI (A) skall ligga till grund för löne-medelsberäkningen till myndigheterna.

Index för AKI (A) med år 1973 som utgångsår har för samtliga de yrkeskategorier som ingår i underlaget i genomsnitt ökat till 511 i maj 1992. Lönerna har alltså ökat med cirka 411 procent. Ökningen för statsrådets arvoden var för motsvarande period 367 procent.

4.7 KPI

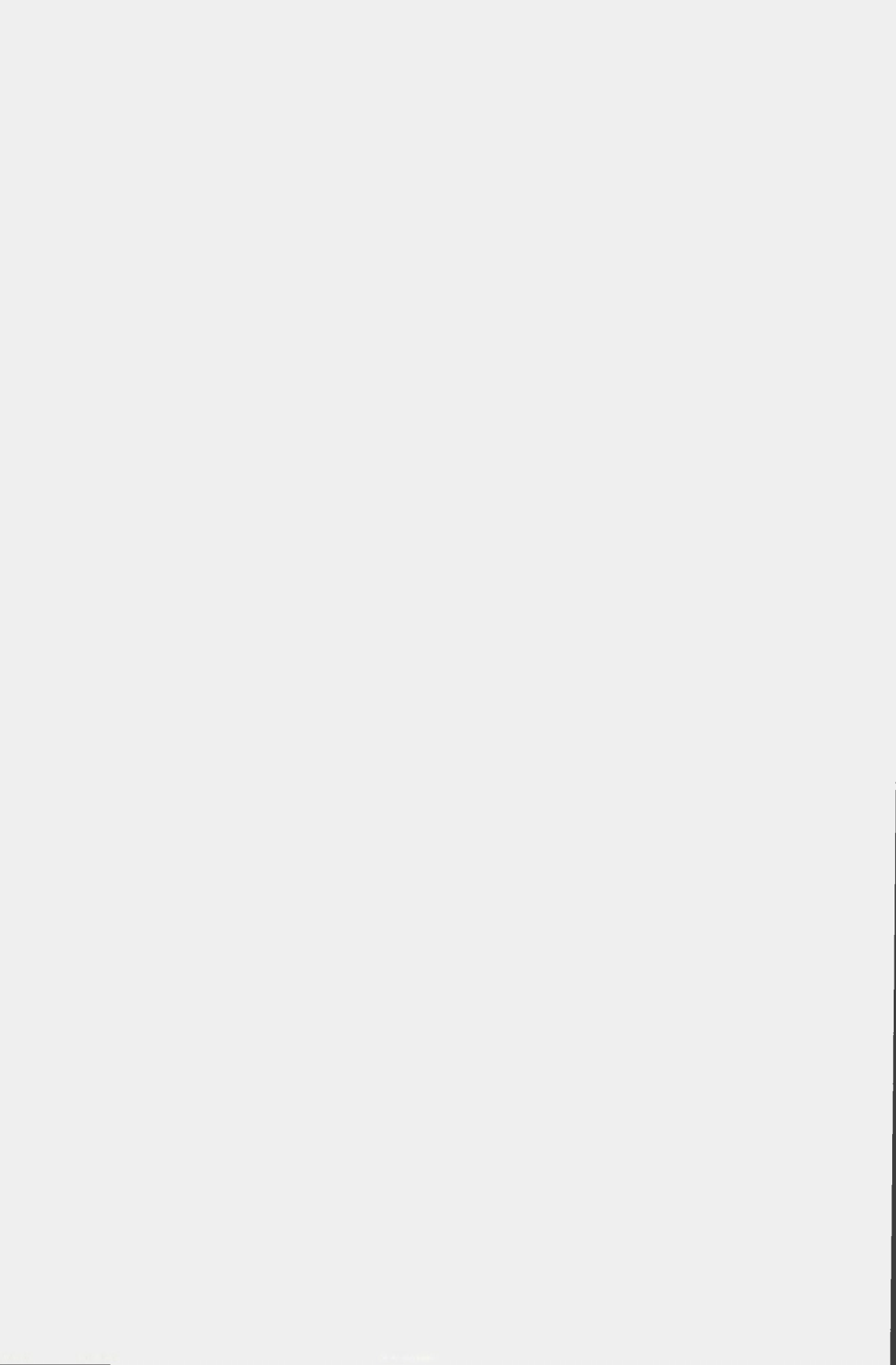
Konsumentprisindex - KPI - beräknas av SCB. Det skall visa hur konsumentpriserna i genomsnitt utvecklar sig för hela den privata inhemska konsumtionen.

KPI har från och med mars 1973 till och med mars 1992 ändrats från 281 till 1324, dvs. en höjning med 371 procent. Under samma tid har statsrådslönerna höjts med 367 procent.

4.8 Basbeloppet

Basbeloppet fastställs numera en gång årligen. Basbeloppet används främst för att bestämma utvecklingen av olika förmåner inom socialförsäkringsområdet, t.ex. folkpension, ATP och sjukpenning. Men även kompletteringspensioner enligt olika kollektivavtal samt bidragsförskott, underhåll efter skilsmässa och försäkringsbelopp av skilda slag är ofta knutna till basbeloppet.

Basbeloppet för januari 1973 utgjorde 7 300 kr medan det för januari 1993 utgjorde 34 400 kr, vilket innebär en ökning med 371 procent. Statsrådslönerna har under samma tid ökat med 367 procent.

5 Nuvarande ordning

5.1 Arvoden till statsråden

Författningsstöd

Grundläggande föreskrifter om arvoden till statsråden finns i 1 § arvodeslagen.

Arvodesnivå

Arvodena till statsråden betalas månadsvis med ett belopp som motsvarar 198 procent av det arvode som betalas till ledamöter av riksdagen. Statsministerns arvode uppgår dock till 215 procent av ledamotsarvodet. Arvodet avrundas till närmaste hela kronor.

Riksdagsledamöternas arvoden bestäms enligt lagen (1988:589) om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter. Enligt 3 § första stycket denna lag skall arvode till riksdagsmännen betalas med ett belopp för månad som motsvarar den genomsnittliga lönen för tjänster som rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd. Riksdagens förvaltningskontor beräknar arvodet årligen för tiden den 1 oktober - den 30 september.

Den genomsnittliga lönen för rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd uppgick för april 1992 till 27 600 kr i månaden. Med tillämpning av lagen om arvoden till statsråden m.m. skulle därför månadsarvodet till statsråd utgå med 54 648 kr och till statsministern med 59 340 kr.

Emellertid gäller för tiden den 1 januari 1992 - den 31 mars 1993 delvis andra regler såväl för riksdagens ledamöter som för statsråden.

Med tillämpning av lagen (1991:1876) om avvikelser från vissa bestämmelser i lagen (1988:589) om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter utgår för närvarande arvode till riksdagens ledamöter med 23 425 kr i månaden.

På motsvarande sätt betalas, med tillämpning av lagen (1991:1877) om avvikelser från vissa bestämmelser i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m., arvode till statsministern med 48 788 kr i månaden och till övriga statsråd med 45 025 kr i månaden.

Andra bestämmelser om arvoden

Till en riksdagsledamot som är statsråd utgår - enligt 1 § första stycket lagen om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter - inga sådana ekonomiska förmåner som annars tillkommer en ledamot av riksdagen.

Av 3 § tredje stycket lagen om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter framgår att vid tillämpning av lagen (1962:381) om allmän försäkring skall arvodet till riksdagen ledamöter anses som inkomst av anställning och ledamot anses som arbetstagare. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i fråga om statsråden.

Enligt 3 § andra stycket lagen om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter skall riksdagens talman erhålla samma arvode som motsvarar "lönen" till statsministern.

5.2 Övriga ersättningar till statsråden

Representationsersättning

Kostnader för statsrådets representation i tjänsten betalas i allmänhet från respektive departements förvaltningsanslag.

Resekostnadsersättning och traktamente

Författningsstöd

Grundläggande föreskrifter om resekostnadsersättning och traktamenten till statsråden finns i 5, 7 och 8 §§ arvodeslagen.

Resekostnader

Ett statsråd, som gör en inrikes resa inom ramen för sitt uppdrag, har rätt till traktamente, resekostnadsersättning, förrättningstillägg för endags- och flerdygnsförrättning, lönetillägg för avrese- och hemresedagar, bilersättning och biltillägg enligt de bestämmelser som gäller för tjänstemännen i regeringskansliet.

Ett statsråd, som är ledamot av riksdagen, har dessutom rätt till sådan ersättning vid resor mellan Stockholm och den valkrets som hon/han representerar i riksdagen. Vid dessa resor får statsrådet bestämma färdmedel.

Ersättning för resekostnader betalas i allmänhet för faktiska kostnader, mot kvitto. Vid resa med egen bil betalas bilersättning med 13 kr per mil och i vissa fall även ett biltillägg med 12 kr per mil.

Logikostnader

Ersättning för kostnader för logi betalas för faktiska kostnader, mot kvitto. Om statsrådet inte kan visa något kvitto eller inte har haft någon utgift, betalas natttraktamente med 85 kr per natt.

Vid endagsförrättning utanför den vanliga verksamhetsorten betalas förrättningstillägg enligt lokalt avtal. Tillägget varierar beroende på bortovarons längd och uppgår till 100 - 250 kr per dag.

Vid flerdygnsförrättning utanför den vanliga verksamhetsorten betalas både ett skattefritt traktamente enligt ARA och ett skattepliktigt förrättningstillägg enligt det lokala avtalet.

Enligt besked från Skattemyndigheten i Stockholms län är statsrådets resor med tjänstebil (statsrådsbilar, limousinservice och motsvarande) till och från arbetet eller till och från representationstillfällen eller andra tjänsteärenden inte skattepliktiga förmåner. För att inte bli bedömda som skattepliktiga löneförmåner skall dessa resor normalt gå direkt till eller från bostaden respektive arbetet eller förrättningen. En bilresa, som går via hemmet till privata mål t.ex. sommarbostaden eller en privat fest, kan inte anses företagen i tjänsten och är därmed inte skattefri.

Utrikes tjänsteresor

Ett statsråd, som gör en utrikes resa inom ramen för sitt uppdrag, har rätt till resekostnadsersättning och traktamente enligt de bestämmelser som gäller för statstjänstemän vid utrikes resor. Dessa bestämmelser är intagna i utlandsreseförordningen (1991:1754). Enligt förordningen utgår resekostnadsersättning, traktamente, med belopp som varierar för olika länder (150 - 865 kr per dygn) samt ersättning för logikostnader. För vissa större städer anges ett normalt högsta godtagbara pris för ett enkelrum med bad (inklusive service och eventuell skatt).

Vid utrikes resor föranledda av en inbjudan till ett statsråd att tillsammans med maka/ make göra ett officiellt besök i en annan stat äger makan/maken enligt ett regeringsbeslut den 22 juni 1983 rätt att av allmänna medel uppbära resekostnadsersättning och traktamente samt ersättning för hotellkostnader. Motsvarande förmåner utgår till maka/make vid inrikes resor föranledda t.ex. av att ett statsråd är värd för en utländsk minister, som åtföljs av maka/make, eller då ett statsråd tillsammans med sin maka/make har inbjudits att delta i ett större evenemang av officiell karaktär, t.ex. nobelprisutdelningen eller en kungamiddag.

Ersättning vid dubbel bosättning

Författningsstöd

Enligt 6 § arvodeslagen har ett statsråd, som har längre färdväg än 70 km från bostaden på hemorten till regeringskansliet, rätt till avlösningsförstärkning och tillägg för logikostnad med belopp som gäller för tjänstemän med tidsbegränsad anställning i regeringskansliet. För att statsrådet skall åtnjuta denna ersättning skall emellertid också förutsättningarna för avdrag enligt 33 § punkt 3 a kommunalskattelagen (1928:370) vara uppfyllda.

Avdrag för dubbel bosättning

Vissa statsråd är stadigvarande bosatta mer än 50 km från Stockholm. De uppfyller då i allmänhet villkoren för rätt till avdrag på grund av dubbel bosättning. Föreskrifter härom finns i 33 § kommunalskattelagen.

Enligt dessa bestämmelser medges avdrag för

- *logi* med belopp som motsvarar den faktiska boendekostnaden på arbetsorten,
- *merkostnader* för måltider och småutgifter med schablonbelopp - 50 kr per dag - eller styrkta merkostnader,
- en *hemresa* i veckan. Avdraget skall beräknas efter kostnad för billigaste färd sätt. Avdrag medges dock för tåg- eller flygresor, om kostnaden inte är oskälig.

Avdrag enligt kommunalskattelagens bestämmelser medges i allmänhet för högst tre år för gifta eller sammanboende och för högst ett år för ensamstående.

Ersättning enligt avtal

Med tillämpning av lokalt reseavtal den 8 april 1991 för anställda i regeringskansliet utgår viss ersättning till de statsråd som har längre färdväg än 70 km mellan bostaden och regeringskansliet och som i övrigt uppfyller kraven för avdrag enligt anvisningarna till 33 § punkt 3 a kommunalskattelagen.

Statsrådet kan i dessa fall erhålla ett tillägg för styrkta logikostnader med högst 4 000 kr i månaden och en avlöningsförstärkning med 4 400 kr i månaden. Dessa ersättningar är skattepliktiga.

Vidare erhåller statsrådet resekostnadsersättning för resor mellan Stockholm och hemorten. Statsrådet har också i dessa fall rätt att resa med reguljärt flyg oavsett reseavstånd (jfr 7 § arvodeslagen).

Fri telefon

Statsråden har rätt till fri telefon för tjänstebruk i bostaden, på hemorten och i en eventuell feriebostad. Dessa telefoner beställs och betalas av Regeringskansliets förvaltningskontor och betraktas som tjänstetelefoner med hemligt telefonnummer. Denna förmån är inte skattepliktig.

Sjukvårdsförmåner

Författningsstöd

Enligt 4 § arvodeslagen har statsråden rätt till de sjukvårdsförmåner som gäller för tjänstemän i regeringskansliet. I fråga om sjukavdrag se under avsnitt 5.3.

Förmåner

För de statsråd, som också är riksdagsledamöter, har en överenskommelse träffats mellan Riksdagens förvaltningskontor och Regeringskansliets förvaltningskontor av innebörd att dessa statsråd har rätt att fortsätta som patienter vid den hälsocentral som finns vid riksdagen. Kostnaderna betalas av Regeringskansliets förvaltningskontor.

I övrigt gäller för statsråden samma sjukvårdsförmåner som för tjänstemännen i regeringskansliet, dvs. att läkarvård ersätts med 95 kr för varje behandlingstillfälle. Sjukgymnastik och liknande behandling ersätts med 55 kr per behandlingstillfälle. Vidare utgår ersättning för läkemedel.

Försäkringsförmåner

Författnings- och avtalsstöd

Med tillämpning av förordningen (SAVFS 1987:6 B 4) om tjänstepensionsrätt för statsråden (omtryckt SAVFS 1989:7 B 5) torde dessa ha försäkringsskydd enligt avtalet om statens tjänstegrupplivförsäkring (TGL-S).

Grupplivförsäkring

Försäkringsförmåner i form av grupplivförsäkring är i första hand ett grundbelopp, vars storlek är beroende av statsrådets ålder vid frånfället och vilka anhöriga som efterlämnas. För efterlevande maka/make eller barn betalas ett grundbelopp på sammanlagt högst 206 400 kr (sex basbelopp). För varje barn under 21 år betalas vidare ett barnbelopp på högst 68 800 kr (två basbelopp).

Avlider ett statsråds maka/make, kan försäkringsförmån också utgå. Förmånen utgörs av begravningshjälp med 17 200 kr (0,5 basbelopp) och ett halvt barnbelopp med 34 400 kr (ett basbelopp) för varje hemmaboende barn under 17 år.

Begravningshjälp

Om ett statsråd avlider, betalas begravningshjälp med 17 200 kr (0,5 basbelopp) till dödsboet.

Reseförsäkring

I den senaste budgetpropositionen (prop. 1992/93:100 bil. 1) har förslag lagts fram om att anställda och uppdragstagare hos staten skall erhålla ett försäkringsskydd vid resor i tjänsten. Statsråden torde vid sådana resor komma att omfattas av samma skydd.

Pensionsförmåner

Författningsstöd

Statsråden har rätt till pensionsförmåner enligt förordningen (SAVFS 1987:6 B 4) om tjänstepensionsrätt för statsråd (ändrad senast SAVFS 1991:14 B 13).

Egenpensionsförmåner

Egenpension för statsråd kan betalas ut i form av

- *ålderspension*, om statsrådet avgår vid 65 års ålder eller senare,
- *sjukpension*, om statsrådet avgår före 65 års ålder till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan,
- *förordnandepension*, om statsrådet antingen uppfyller förutsättningarna för ålders- eller sjukpension eller i något annat fall har en sammanlagd statsrådstid av minst sex år eller har varit statsråd eller statssekreterare och haft en tjänst som varit förenad med rätt till förordnandepension sammanlagt minst sex år i oavbruten följd.

Den som har varit statsråd i minst tre år men inte har rätt till pension kan i stället få rätt till en framtida livränta.

I fråga om ålderspension, sjukpension och livränta gäller samma regler som för statliga arbetstagare i allmänhet. Den som har blivit statsråd efter fyllda 65 år har därför inte rätt till någon sådan förmån.

Förordnandepension för statsråden betalas ut från och med dagen efter avgången, dock inte under tid då vederbörande åter är statsråd. Rätten till pension är i övrigt absolut och sådan pension betalas alltså ut även till ett statsråd som övergår till statlig tjänst.

Förordnandepension, som beviljats efter den 21 mars 1983, skall minskas med 65 procent av sådan inkomst av anställning och annat förvärvsarbete som pensionstagaren erhållit före 65 års ålder. Från minskningen undantas ett belopp, som motsvarar två basbelopp per år. Om pensionen avkortats, avkortas också minskningen i motsvarande mån.

Hel förordnandepension före 65 års ålder är

- 65 procent av pensionsunderlaget till den del detta svarar mot högst 20 basbelopp,

- 32,5 procent av pensionsunderlaget till den del detta överstiger 20 men inte 30 basbelopp.
- 10 procent av pensionsunderlaget till den del detta svarar mot högst 7,5 basbelopp,
- 65 procent av pensionsunderlaget till den del detta överstiger 7,5 men inte 20 basbelopp, och
- 32,5 procent av pensionsunderlaget till den del detta överstiger 20 men inte 30 basbelopp.

Pensionsunderlaget beräknas som ett medeltal av de senaste fem årslönerna.

För hel förordnandepension krävs minst 12 år. Härvid tillgodoräknas tid som statsråd och statssekreterare samt tid i förordnandetjänst. Är tiden kortare än 12 år minskas pensionen med 0,625 procent för varje helt fjärdedels år som tjänstetiden understiger 12 år, dock med högst 15 procent (24 x 0,625).

Förordnandepensionen ändras i takt med basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Efterlevandepensionsförmån

Efterlevande maka/make och barn under 20 år har rätt till efterlevandepension. Förmånerna består av efterlevandepension och kompletterande efterlevandepension. I de fall statsrådet endast hade rätt till en egenlivränta utgår dock bara kompletterande efterlevandelivränta.

Efterlevandepension utges under högst fem år från och med månaden efter dödsfallet, dock längst till utgången av den månad då arbetstagaren skulle ha fyllt 70 år eller om arbetstagaren avgått med ålderspension efter fyllda 65 år längst under fem år räknat från avgången. För en efterlevande är årsbeloppet 41 280 kr (1,2 basbelopp) och för varje ytterligare efterlevande höjs beloppet med 17 200 kr (0,5 basbelopp). Belopp, som är gemensamt för barn, delas lika mellan dem.

Kompletterande efterlevandepension utges då pensionsunderlaget överstiger 7,5 basbelopp och beräknas som 32,5 procent av pensionsunderlaget mellan 7,5 och 20 basbelopp samt 16,25 procent av pensionsunderlaget mellan 20 och 30 basbelopp. Detta belopp höjs med vissa procent, om antalet efterlevande är flera än en. För hel kompletterande efterlevandepension krävs 20 tjänsteår. Pensionen betalas ut till efterlevande maka/make så länge som denna/denne lever ogift och till barn normalt till 20 års ålder.

Kompletterande efterlevandelivränta beräknas som 30,5 procent av pensionsunderlaget mellan 7,5 och 20 basbelopp samt 15,25 procent av pensionsunderlaget mellan 20 och 30 basbelopp. För flera än en efterlevande sker motsvarande höjning av beloppet som vid kompletterande efterlevandepension.

Allmän pension

Förutom övriga pensionsförmåner åtnjuter statsråd eller statsråds efterlevande de allmänna pensionsförmåner i form av folkpension och ATP som utgår enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. I fråga om sjukpension sker samordning mellan de olika pensionsförmånerna.

Avgångsersättning

Regeringen har fått riksdagens bemyndigande att besluta när avgångsersättning skall betalas till ett statsråd som avgår vid en regeringsombildning utan att få någon ny anställning eller utan att kunna falla tillbaka på någon anställning eller jämförlig verksamhet (prop. 1981/82:174, bet. 1981/82:AU 27, rskr. 1981/82:443).

Avgångsersättning betalas ut månadsvis så länge som det förutvarande statsrådet inte uppbär någon inkomst av förvärvsarbete, dock längst under sex månader.

5.3 Villkor vid statsråds ledighet

Statsråden har ingen lagstadgad rätt till ledighet utan kan sägas alltid vara i tjänst. De kan dock självfallet fysiskt vara hindrade från att fullgöra sitt arbete, t.ex. till följd av sjukdom eller barnafödande. Enligt 2 § andra stycket arvodeslagen skall ett statsråd, som inte kan fullgöra sitt uppdrag på grund av sjukdom, vidkännas avdrag på sitt arvode. Avdraget per dag under en sjukperiod är 25 procent för de tre första dagarna och 10 procent för tid därefter. Någon förslag till ändring av bestämmelserna om sjukavdragen för statsråd har inte lagts fram med hänsyn till de redan beslutade ändringarna (SFS 1992:1702) om sjukpenning enligt 3 kap. 4 § lagen om allmän försäkring.

I övrigt görs inga avdrag, t.ex. vid föräldraledighet, från ett statsråds arvode.

Det synes ligga i sakens natur att ett statsråd, som för en längre tid av hälsoskäl eller av annan orsak inte kan fullgöra sitt arbete, hos statsministern begär att bli befriad från sitt uppdrag.

6 Överväganden

6.1 Allmänna utgångspunkter

En uppgift med starkt positivt innehåll

Regeringen styr riket. Med dessa ord slås i 1 kap. 6 § RF fast den utomordentligt viktiga uppgift som ankommer på regeringen och därmed de enskilda medlemmarna i regeringskollektivet. På statsråden vilar alltså ett mycket stort ansvar för ledningen av landets styrelse. De har unika möjligheter att arbeta för att förverkliga sina politiska visioner för hela landets bästa. Statsrådsposten framstår därför som mycket eftertraktad för många politiker på rikspanet.

Till bilden hör att en regeringsmedlem får tillfälle till utblickar över vida fält samt mycket stora möjligheter till kontakter och samarbete med människor av de mest skilda slag.

Posten som statsråd har alltså ett starkt positivt innehåll. Men den ställer också hårda krav på sin innehavare och utsätter denne för stora påfrestningar.

Enskilt och kollektivt ansvar

Utöver allt vad som följer med det kollektiva ansvaret för styrelsen av riket har statsråden normalt att svara för ett departement eller särskilda områden inom ett sådant. Statsrådet är vid regeringssammanträdena föredragande i de ärenden som sorterar under henne/honom. Statsrådet bär inom sitt departement eller särskilda område det primära ansvaret för genomförandet av den politik för vilken regeringen står. Viktiga delar häri är budgetarbetet, utarbetandet av propositioner och skrivelser till riksdagen samt beredningen av direktiv för de kommittéer som regeringen tillkallar. Statsrådet måste kunna förmedla regeringens liksom sina egna idéer och planer till sina medarbetare samt inspirera dem i arbetet. Utöver ledningsfunktionerna i departementet eller på det särskilda området faller i allmänhet ett stort antal förvaltningsärenden på det enskilda statsrådet. En betydelsefull uppgift är härvid

att tillsätta eller att för regeringen bereda tillsättande av tjänster, kommittéuppgifter m.m. med lämpliga innehavare.

Riksdagen stiftar visserligen ensam lag men i praktiken utarbetas lagarna till allt avgörande del inom regeringskansliet. Även i detta hänseende faller ansvaret på vederbörande statsråd och ytterst på regeringskollektivet med statsministern i spetsen.

De uppgifter som har antytts i det föregående medför att statsråden i avsevärd mån tas i anspråk för övergripande planering likaväl som för föredragningar, sammanträden och uppvaktningar, där statsrådet har att utan onödigt dröjsmål uttala sig i frågor av de mest skilda slag och omfattning.

Arbetet i regeringen förutsätter fortlöpande, nära kontakter mellan medlemmarna i statsråds-kretsen, både på det övergripande politiska planet och i viktigare ärenden. De menings-skillnader som naturligen ger sig till känna måste överbryggas och avvägningar ständigt göras mellan olika intressen i syfte att nå bästa möjliga helhetsresultat. Händelser av skilda slag, hemma likaväl som utanför riket, och den snabba utvecklingen i allmänhet påkallar ofta nya överväganden och ändrade dispositioner från regeringens likaväl som från de enskilda statsrådets sida. I särskilda frågor som primärt avser ansvarsområdet för två eller flera departement behöver samråd ske mellan närmast berörda statsråd. Kontakterna mellan finansministern och cheferna för fackdepartementen intar här en central plats.

Regeringen är ansvarig inför riksdagen. En fortlöpande granskning av statsrådets tjänstetövning och handläggning av regeringsärendena företas av KU. Det är inte ovanligt att utskottet hör de enskilda statsråden muntligt. Detta förekommer också i andra utskott. KU:s granskning redovisas i ett särskilt betänkande och diskuteras därefter i déchargede-batten, som brukar omges med stor publicitet. Statsråden har att i riksdagen besvara interpellationer och frågor. Denna verksamhet är omfattande och spänner över hela statsrådets ansvarsområde.

Alltid redo

Statsråden måste i praktiken alltid vara beredda att omedelbart - oavsett tid på dygnet, plats och övriga engagemang - uttala sig och vid behov agera när viktiga händelser inträffar eller akuta problem annars dyker upp inom ansvarsområdet. En regeringsledamot måste alltså

ständigt vara anträffbar. Över huvud taget måste statsråden ha förmåga att fortlöpande och med kort varsel ändra sin planering när detta visar sig påkallat av händelseutvecklingen.

Breda kontaktytor

Eftersom statsråden i allmänhet intar en central plats i sitt parti, tillkommer för deras del en betydande partipolitisk verksamhet både på riksplanet och i den egna valkretsen. De måste hålla fortlöpande kontakt med riksdagsgrupp, partikongress och andra partiorgan likaväl som med sina väljare. För statsråd med sin valkrets utanför Stockholm, påkallar detta särskilda arbetsinsatser.

Det är överhuvud viktigt att statsråden har breda kontaktytor, t.ex. med företrädare för näringsliv och fackliga liksom andra organisationer och intressegrupper samt med myndigheter och allmänna organ i övrigt. Det internationella samarbetet blir också alltmer betydelsefullt. Att bygga upp och upprätthålla kontakter av den art, som angetts här, är krävande och tar mycken tid i anspråk.

I förhållande till massmedierna och till allmänheten är det naturligt att statsråden intar en öppen attityd. I praktiken tar kontakterna med massmedierna normalt betydande utrymme i anspråk. En regeringsmedlem får vara beredd att i stort sett när och var som helst - natt som dag, hemma och i utlandet - ställas inför frågor från företrädare för massmedier, ofta utan möjlighet att förbereda sig och utan tillgång till sina medarbetare eller den expertis som annars kan finnas på området. Statsråden får i allmänhet också mottaga ett stort antal brev från allmänheten. Även om förslag till svar utarbetas av medarbetare, krävs ett avsevärt engagemang av statsrådet personligen.

På statsråden faller vidare vanligen omfattande representativa uppgifter inom och utom riket.

Ingen skyddad privat sektor

En regeringsmedlem har praktiskt taget inte någon skyddad privat sektor. Statsrådets personliga och ekonomiska förhållanden både i det förflutna och nuet penetreras i detalj, redovisas och kommenteras i medierna och av allmänheten. Det sagda gäller även de närstående. När det gäller förvaltningen av sina ekonomiska tillgångar, får statsråden räkna med särskilda

regler. Detta problemkomplex utreds för närvarande av Etikkommittén, som kan väntas utfärda rekommendationer som medför avsevärda inskränkningar för regeringsmedlemmarna i fråga om den egna ekonomiska förvaltningen. Som har framgått ovan av avsnitt 2.1, får ett statsråd enligt 6 kap. 9 § andra stycket RF inte utöva allmän eller enskild tjänst. Statsrådet får inte heller inneha uppdrag eller utöva verksamhet som kan rubba förtroendet för henne/honom. I praktiken måste en medlem i regeringen avstå från alla arvoderade bisysslor.

En sida av verksamheten som statsråd, vilken har blivit alltmer tyngande, hänför sig till den personliga säkerheten. Statsministern står under ständig skyddsbevakning och kan inte röra sig fritt. Även andra statsråd utsätts från tid till annan för hot. De får inte sällan av säkerhetsskäl underkasta sig bevakning liksom andra restriktioner i fråga om sin rörelsefrihet och sina levnadsvanor i övrigt. Vad som har sagts nu gäller ofta även vederbörandes anhöriga. Det är omvittnat att det innebär en betydande mental och social påfrestning att stå under livvaktsskydd och att underkasta sig andra slag av åtgärder i fråga om personskydd.

Den stora arbetsbelastningen, frånvaron av ostörd fritid och de även i övrigt ofta pressade levnadsförhållandena för statsråden utsätter deras familjeliv för mycket hårda påfrestningar. Inte sällan utsätts regeringsmedlemmarnas anhöriga för olika former av publicitet även om de själva står helt utanför politiken. Erfarenhetsmässigt kan påfrestningarna på familjeplanet innebära ett högt pris både för statsrådet och för de närmaste.

Ingen anställningstrygghet

Till bilden hör att det aldrig kan uteslutas att en regering avgår eller att ett statsråd av någon annan anledning med kort varsel lämnar sin befattning. Det gäller då för statsråden att så snabbt som möjligt ställa om sig både yrkesmässigt och på det privatekonomiska planet.

Statsministerns särskilda ställning

Det synes inte erforderligt att belysa det särskilda ansvar, de omfattande arbetsuppgifter och den extremt utsatta position som statsministern har. Det förtjänar dock att framhållas, att enligt RF denne ensam tillsätter övriga statsråd och utser departementscheferna bland dem. Han kan också entlediga dem.

Hur kan ett statsråds arbete värderas?

Sammanfattningsvis kan konstateras, att statsrådsuppgiften är utomordentligt betydelsefull, kvalificerad och krävande. Det är inte möjligt att finna någon helt jämförbar befattning i vare sig offentlig eller privat tjänst. Det är av största vikt för riket att tillräckligt kvalificerade krafter är beredda att låta sig rekryteras till statsrådsposterna liksom att regeringsmedlemmarnas verksamhet i all möjlig mån underlättas så att de inte förslits mer än nödvändigt. Det förtjänar i detta sammanhang att erinra om författningsutredningens kommentar (SOU 1963:17 s. 214) till den bestämmelse som sedermera intogs som 6 kap. 9 § andra stycket RF:

Ställer man dylika strikta krav på statsrådstjänstens innehavare, måste de med statsrådstjänsten förenade avlöningsförmånerna tydligen vara sådana att kvalificerade personer icke av ekonomiska skäl behöver tveka att ställa sig till förfogande.

Ekonomisk ersättning och andra sådana förmåner liksom en god service åt statsråden är visserligen inte avgörande men underlättar i sin mån verksamheten och därmed rekryteringen. De bidrar också till att garantera statsrådets oberoende ställning. Det får inte vara så att ett statsråd hämmas i sitt arbete av en alltför snäv ekonomisk ram eller andra svårigheter på det materiella planet. Det är också ett samhällsintresse att statsrådsposterna - med deras obegränsade krav på insats av tid och kraft samt med den yttre och inre press med vilka de är förbundna - är förenade med en tillfredsställande ersättning. Å andra sidan får det inte vara så att det upplevs som om statsråden lyfts upp till en alltför hög standard.

Det gäller en grannliga avvägning där hänsyn måste tas till många faktorer. Försöken under senare tid att få till stånd en tillfredsställande arvodessättning för statsråden måste betecknas som misslyckade, även om Statsrådslönenämnden var inne på rätt väg. Arvoderingen är sålunda låg i förhållande till närmast jämförbara grupper hemma och i utlandet. Åtgärderna för att underlätta statsrådets dagliga liv och verksamhet är också otillfredsställande. Orsaken ligger i öppen dag. Det är alltför frestande att göra populistiska utspel på området och uppenbarligen alltför svårt att motstå den sortens tryck.

När det gäller arvoderingen är det i och för sig naturligt att ersättningen till och förmånerna för statsråden vägs mot vad som utgår till cheferna för de största företagen inom det enskilda näringslivet, massmediavärlden och även organisationerna på arbetsmarknaden. Detta gäller särskilt som dessa chefer normalt torde vara garanterade ett avsevärt större mått av trygghet vid sin avgång än ett statsråd (jfr avsnitt 5.2). Det står dock klart, att en sådan nivå knappast skulle allmänt godtas. Man skulle då hamna i den situation som varnats för i det föregående: statsrådsposterna skulle, inte utan fog, uppfattas som lockande födkrokar på skattebetalarnas bekostnad. Ett anspråk som rimligen borde kunna uppställas är emellertid att statsråden åtminstone inte skall behöva stå någon anställd inom den statliga sektorn efter. Undantag torde dock få göras för cheferna för de största affärsdrivande verken, där förmånerna ibland baseras på de kriterier som gäller inom det enskilda näringslivet. Ersättningen till statsråden når dock inte heller denna nivå.

På servicesidan är situationen torftig. En översyn av servicefrågorna är påkallad med avseende både på statsråden själva och på deras makar/makor, när de utövar funktioner som i praktiken är att betrakta som förpliktelser.

Rimliga arvoden

Utredningen finner sammantaget att statsrådets nuvarande arvoden och övriga förmåner inte ligger på en rimlig nivå vid en jämförelse både av det slag som har gjorts i det föregående och med beaktande av vad som gäller i de flesta jämförbara länder. Det gäller alltså att komma upp till en tillräcklig nivå och att finna former som gör det möjligt att för framtiden bevara arvodena på en sådan. Servicen måste också förbättras.

6.2 Formerna för att fastställa statsrådets arvoden

Utredningens bedömning: Arvodena till statsråden bör inte automatiskt kopplas till någon annan grupps löner eller arvoden eller till något index för löner eller priser.

Skälen för utredningens bedömning: Som framgår under avsnitt 2.2 förekommer sedan år 1991 en koppling mellan arvodena för statsråd och riksdagsledamöter. Uppdragen är visserligen båda av politisk natur och har åtskilligt gemensamt. Det föreligger dock normalt en så stor skillnad i innehåll och omfattning mellan de båda grupperna att en sådan koppling synes konstlad, även om en skattning av uppdragens olika valör i och för sig naturligtvis kan göras i enlighet med nuvarande ordning. Samma problem som i fråga om arvodena till statsråden ger sig för övrigt till känna när det gäller att fastställa en adekvat ersättning till riksdagsmännen. Enligt utredningens mening är sålunda arvode och annan ersättning liksom servicenivå otillfredsställande också för riksdagens ledamöter.

En koppling av statsrådsarvodena till någon annan av de kategorier som anges i avsnitt 4.2 - 4.5 skulle medföra att bl.a. rent marknadsmässiga överväganden i fråga om löner för en viss yrkesgrupp skulle slå igenom även på statsrådets arvoden. Detta skulle vara otillfredsställande, eftersom överväganden av denna art knappast kan sägas vara aktuella när det gäller att rekrytera statsråd. Avtalsförhandlingarna inom både den offentliga och den enskilda sektorn drivs numera i avsevärd omfattning så att man det ena året satsar på viss eller vissa grupper och det följande året på andra. Skulle statsrådsarvodena då vara knutna till viss grupp, uppkommer risk för att en del år avsevärda höjningar sker, som då kan utsättas för den sorts kritik som anges under avsnitt 6.1. Detta vore olyckligt.

Om AKI(A) läggs till grund för lönebedräkningen till myndigheterna (jfr avsnitt 4.6) medför detta bl.a. en tydlig koppling till den internationellt konkurrensutsatta sektorn, som enligt Ramanslagsutredningens förslag bör vara normerande för lönekostnadsutvecklingen på hela den statliga arbetsmarknaden. En sådan koppling framstår enligt utredningens mening som alltför ensidig och därmed mindre lämplig när det gäller statsrådets arvoden.

En koppling till KPI (jfr avsnitt 4.7) innebär i princip en garanti för att alltid vara tillförsäkrad en löneutveckling som ger kompensation för den allmänna utvecklingen av konsumentpriserna. Det torde knappast förekomma att någon yrkesgrupp har sådana garantier inskrivna i kollektivavtal eller i enskilda anställningsavtal. När det gäller arvoden till statsråden, skulle därmed en sådan ordning framstå som olämplig.

Samma skäl som talar emot en modell med koppling till KPI kan anföras mot en ordning där arvoden kopplas till basbeloppet (jfr avsnitt 4.8). Detta har till uppgift att på främst socialförsäkringsområdet ge underlag för en bedömning av kostnadsutvecklingen. Basbeloppet är däremot inte avsett att ge underlag för att bedöma löneutvecklingen eller lönenivån. Det passar av denna orsak mindre väl som instrument för att bestämma nivån på statsrådets arvoden.

Utredningen finner därför att statsrådets arvoden inte lämpligen låter sig med automatik kopplas till någon annan yrkesgrupps löner eller till något allmänt använt index för löner eller priser. De olika modellerna kan dock tjäna uppgiften att ingå i det underlag som vägs in, när nivån på statsrådets arvoden skall bestämmas.

7 Förslag

7.1 En ny statsrådslönenämnd

Utredningens förslag: Arvodena till statsråden fastställs av en särskild myndighet under riksdagen (*Statsrådslönenämnden*). Nämnden meddelar också föreskrifter om pensionsförmåner och avgångsersättning till statsråden.

Nämndens ledamöter utses av riksdagen för en tid av tre år, räknat från och med den 1 juli året före det år då ordinarie riksdagsval förrättas. Valen till nämnden bereds av KU.

Den nya ordningen tillämpas fr.o.m. den 1 juli 1993.

Skälen för utredningens förslag: Den svenska folkstyrelsen förverkligas bl.a. genom ett representativt statsskick (1 kap. 1 § RF). Folkstyrelsen måste av nödvändighet utövas indirekt. Detta ställer särskilda krav på dem som valts att representera folket. De förtroendevaldas handlande måste därför kunna granskas. De bör också kunna ställas till ansvar - företrädesvis politiskt - för följderna av de beslut som de fattar. I praktiken sker granskningen inte minst genom massmediernas försorg. Det är förståeligt att mycket av denna granskning, särskilt i ekonomiskt kärva tider, riktas in på frågor som rör de ersättningar som utgår till de förtroendevalda. Detta gäller i synnerhet med avseende på ledamöterna i riksdagen och regeringen.

Krav på en ändamålsenlig konstruktion för att bestämma arvodena

Utredningens huvuduppgift är att finna en ändamålsenlig konstruktion, som kan vinna allmän tilltro, när det gäller att bestämma arvodena till statsråden.

Frågan om fastställande av dessa arvoden kan delas upp i två delar. Det gäller för det första att finna en form för att anpassa arvodena till en rimlig och allmänt godtagbar nivå (jfr avsnitt 6.1). Konstruktionen bör för det andra vara följsam till bl.a. löneläget och löneutvecklingen på arbetsmarknaden. Syftet är härvid att den lämpliga arvodesnivån inte med tiden skall urholkas eller annars gå förlorad. Arvodena bör vidare kunna fastställas på ett enkelt och administrativt smidigt sätt.

Nuvarande konstruktion medför risk för en ryckighet i arvodesnivån

Som redovisas under avsnitt 5, innebär den nuvarande ordningen att riksdagen genom lagstiftning fastställer bl.a. arvodena till statsråden. Gällande konstruktion kopplar arvodena till lönenivån för viss eller vissa grupper, för närvarande lönerna till rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd. En sådan konstruktion innebär en uppenbar risk för ryckighet i arvodesnivån. Kraftiga stegringar av arvodena till följd av större lönelyft för jämförelsegrupperna utsätts lätt för kritik även om ersättningen dessförinnan släpat efter under lång tid. Nackdelarna med denna ordning förstärks genom sammankopplingen med arvodena till riksdagsledamöterna. Som utredningen också konstaterar under avsnitt 6.2, finns det för närvarande vid sidan om nuvarande ordning inte någon modell för att fastställa löner och arvoden vilken fullt ut samt på ett enkelt och förståeligt sätt uppfyller de krav som enligt utredningen bör ställas, när det gäller arvodena till statsråden. Utredningen måste därför söka skapa en annan ordning.

En ny statsrådslönenämnd

Klart är att regeringen, bl.a. utifrån allmänna jävsregler, inte själv bör besluta om de egna ledamöternas grundläggande förmåner, såsom arvoden samt pensions- och avgångsersättning (jfr prop. 1990/91:170).

Mest ändamålsenligt synes vara att återinföra en särskild nämnd på vilken det ankommer att för statsråden fastställa arvoden, pensioner och avgångsersättning. Under sina drygt fem år som myndighet under regeringen synes Statsrådslönenämnden ha fungerat väl för sitt syfte. De principiella invändningar som kan riktas mot en ordning där regeringen själv bestämmer arvodena till statsråden kan emellertid också riktas mot en konstruktion med en myndighet under regeringen (jfr bet. 1990/91:KU18). Beträffande en sådan myndighet kan sålunda göras gällande att den inte fyller de krav på oberoende som bör ställas på det organ som skall besluta om statsrådets arvoden. Regeringen utser ju ledamöterna i nämnden och fastställer dess instruktion. Utredningen finner därför att en återgång till en konstruktion med en myndighet under regeringen inte bör ske.

I stället bör nämnden konstrueras som ett riksdagen underställt och av denna utsett organ - en myndighet - som får besluta om regeringsledamöternas arvoden m.m. Riksdagen fastställer ju statsbudgeten och tar därmed ytterst ställning till alla statens utgifter. I och med att nämnden underställs riksdagen faller också de invändningar av konstitutionell natur vilka kan riktas mot en myndighet under regeringen. En nämnd under riksdagen som tillsätts av denna kan inte gärna misstänkas för att vara beroende av regeringen.

Nämnden bör arbeta fortlöpande. Den kan därmed verka långsiktigt men samtidigt beakta de särskilda förhållanden som från tid till annan kan ge sig till känna. Den kan också utåt förklara sina ställningstaganden för massmedierna och den allmänna opinionen.

På en sådan myndighet bör falla uppgiften att besluta föreskrifter om arvoden, pensionsförmåner och avgångsersättning till statsministern och övriga statsråd.

Den nya myndigheten kan lämpligen benämnas *Statsrådslönenämnden*.

Den nya nämndens kompetens och sammansättning

Av skäl, som angetts under avsnitt 6.1, blir nämndens uppgift grannlaga och svår. Nämndens ledamöter måste åtnjuta allmänt förtroende. De bör sammantaget ha bred erfarenhet och kunskap såväl om den offentliga som om den privata sektorn. Djupgående erfarenheter av lönerörelserna är härvid av stort värde. Sammansättningen av den gamla Statsrådslönenämnden kan tjäna som förebild (se under avsnitt 2.2).

Vid en avvägning mellan önskemålen om en bred kompetens inom nämnden å ena sidan och ett funktionsdugligt organ å den andra finner utredningen att nämnden lämpligen bör

bestå av sju ledamöter, varav en ordförande och en vice ordförande. Det finns anledning att förmoda att de flesta ledamöterna i nämnden kommer att hämtas utanför riksdagen.

Med hänsyn till Statsrådslönenämndens tänkta sammansättning och i syfte att betona dess vikt anser utredningen att ledamöterna bör väljas av riksdagen. Det ter sig härvid mest ändamålsenligt att KU, som bereder valen av JO, också bereder valen till nämnden. Genom sin granskningsverksamhet i förhållande till statsråden är KU särskilt väl ägnat att bedöma efter vilka kriterier de personer bör utväljas som är mest lämpade för arbetet i nämnden.

Den nya nämndens mandatperiod

Nämnden bör träda i funktion så snart som möjligt. Mandatperioden för ledamöterna bör ha samma längd som riksdagsledamöternas. Den bör dock lämpligen vara en annan än för dessa. Därigenom bör möjligheterna till kontinuitet i nämnden öka, vilket framstår som önskvärt.

Utredningen föreslår därför att valperioden bestäms till tiden från och med den 1 juli året före det år då ordinarie val till riksdagen förrättas till utgången av juni månad tredje året därefter. Med en sådan ordning kommer den nya nämnden att utses första gången för tiden från och med den 1 juli 1993 till och med den 30 juni 1995.

7.2 Fastställande av övrig ersättning till statsråden

Utredningens förslag: Regeringen får inom ramen för de medel som riksdagen anslår för regeringens arbete meddela föreskrifter om reseersättning, traktamente och annan ersättning för statsråden. Regeringen bör i dessa frågor kunna inhämta upplysningar och synpunkter från Statsrådslönenämnden.

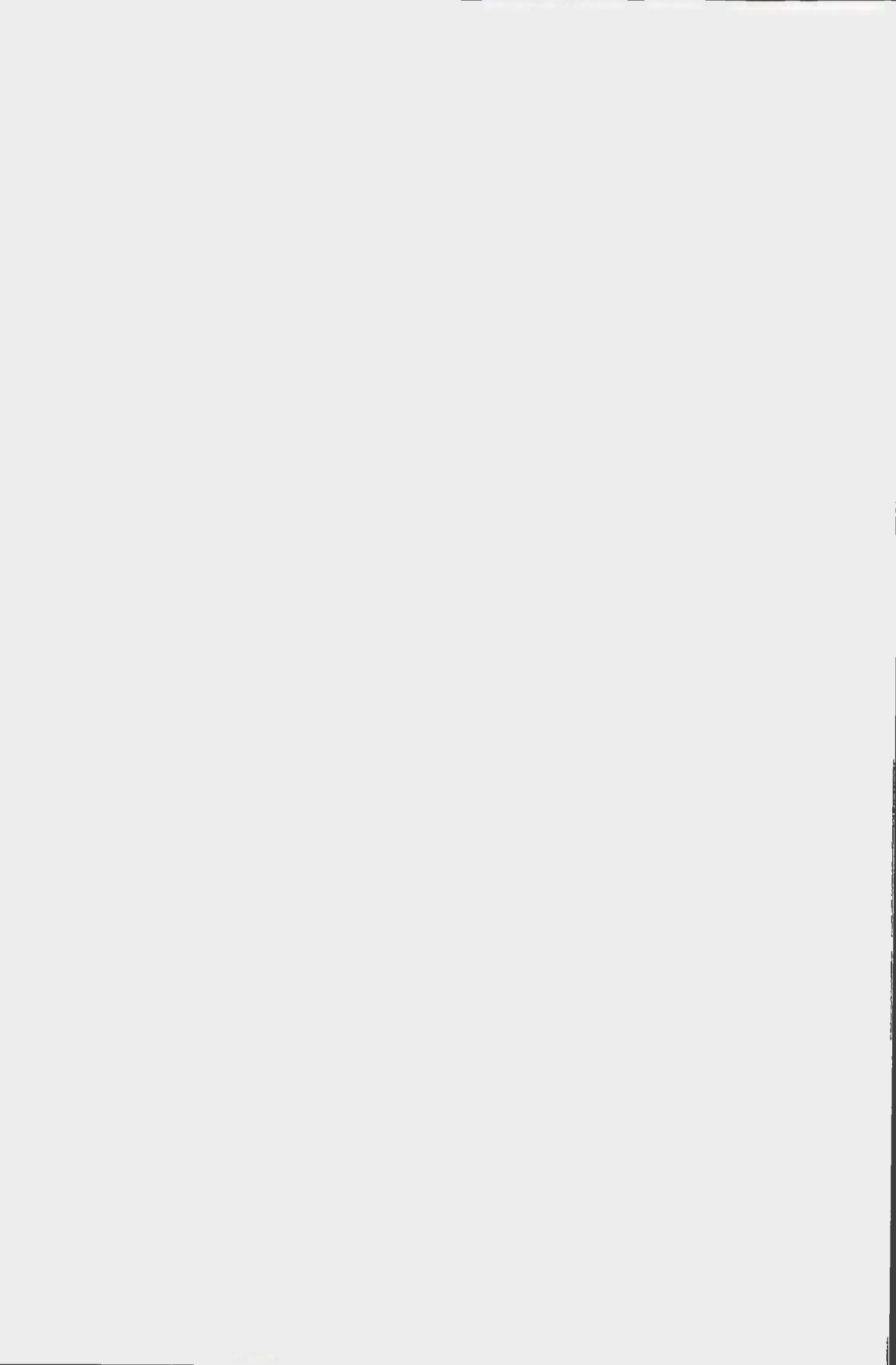
Skälen för utredningens förslag: Reseersättningar, traktamenten och andra ersättningar har av hävd utgått till statsråden enligt regler som gäller för tjänstemännen i regeringskansliet.

Dessa bestämmelser finns i de flesta fall intagna i kollektivavtal. Ett undantag utgör bl.a. bestämmelserna om ersättning som utgår vid utrikes tjänsteresa. Dessa bestämmelser är intagna i utlandsreseförordningen. Ersättningar av nu nämnt slag är avsedda att täcka *merkostnader* för den enskilda tjänstemannen. Det är alltså i princip inte fråga om några löneförmåner. Det är därför ändamålsenligt att regeringen även i fortsättningen beslutar om tillämpningen av dessa regler på statsråden. Härigenom kan bl.a. en snabb och smidig anpassning ske till ändringar i kollektivavtal och de skatteregler som är kopplade till ersättningarna i fråga.

De föreskrifter om övriga avlöningsförmåner till statsråden som det här är fråga om torde samtliga falla inom ramen för regeringens kompetens (jfr 8 kap. 13 § första stycket RF). Något särskilt bemyndigande i lag behövs därför inte för regeringen, när det gäller att fastställa dessa förmåner.

Det synes dock ändamålsenligt att regeringen, om den så önskar, får möjlighet att utnyttja Statsrådsslönenämndens särskilda sakkunskap genom att inhämta upplysningar och synpunkter från denna, när regeringen skall meddela föreskrifter om statsrådets övriga avlöningsförmåner.

Utredningen vill i sammanhanget erinra om vad som under avsnitt 6.1 anförts om att nuvarande service och övriga förmåner är otillräckliga.

8 Närmare om lagförslagen

8.1 Förslaget till lag om upphävande av lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.

1 §

Enligt förslaget i avsnitt 7.1 skall den nya ordningen för fastställande av statsrådets arvoden m.m. tillämpas fr.o.m. den 1 juli 1993. I paragrafen föreskrivs därför att arvodeslagen skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1993.

Föreskrifter om arvoden till statsråden och avdrag på arvodet på grund av sjukdom motsvarande föreskrifterna i 1-3 §§ i arvodeslagen skall enligt utredningens förslag i fortsättningen meddelas av Statsrådslönenämnden (jfr avsnitt 7.1).

Föreskrifter om statsrådets rätt till sjukvårdsförmåner, traktamenten, resekostnadsersättning, bilersättning m.m. motsvarande bl.a. föreskrifterna i 4-8 §§ i arvodeslagen skall fortsättningsvis meddelas av regeringen med stöd av 8 kap. 13 § RF (jfr avsnitt 7.2). Regeringen bör i dessa frågor kunna inhämta upplysningar och synpunkter från Statsrådslönenämnden (se avsnitt 8.3).

2 §

Med tillämpning av lagen om avvikelser från vissa bestämmelser i arvodeslagen betalas för närvarande arvode till statsministern med 48 788 kr i månaden och till övriga statsråd med 45 025 kr i månaden. Denna avvikelse från 1 § arvodeslagen är i tiden begränsad till utgången av mars 1993. Utredningen föreslår, att Statsrådslönenämnden skall träda i funktion den 1 juli 1993. Det synes allmänt sett mindre lämpligt att föregripa bl.a. nämndens grundläggande beslut om nivån för arvoden genom att låta arvodeslagens bestämmelser gälla fullt ut under den mycket begränsade mellanperioden. I paragrafen föreskrivs därför att under tiden den 1 april - den 30 juni 1993 nuvarande arvodesnivå för statsråden skall ligga fast.

Om riksdagen alternativt väljer att ge lagen om avvikelser från vissa bestämmelser i arvodeslagen en förlängd giltighetstid, behövs självfallet inte bestämmelsen i 2 § med tillhörande övergångsbestämmelse.

Ikraftträdande

Riksdagen kommer knappast ha möjlighet att före utgången av mars 1993 slutligt behandla utredningens förslag. Lagen föreslås därför träda i kraft den 1 maj 1993. Däremot bör bestämmelsen i 2 § kunna tillämpas redan fr.o.m. den 1 april, dvs. i samband med att lagen om avvikelser från vissa bestämmelser i arvodeslagen upphör att gälla. En bestämmelse av detta innehåll har tagits in i förevarande övergångsbestämmelse.

8.2 Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen

7 kap.

Tilläggsbestämmelse 7.2.2

Enligt 7 kap. 2 § RO bereds de val som riksdagen förrättar av en inom riksdagen utsedd valberedning. I tilläggsbestämmelse 7.2.2 anges dock undantag beträffande vissa val, såsom val av JO. Valen av JO bereds i stället enligt tilläggsbestämmelse 8.10.2 av KU. Som framgår under avsnitt 7.1 föreslår utredningen att också valen till Statsrådslönenämnden skall beredas av detta utskott. I tilläggsbestämmelse 7.2.2 tas därför också in ett undantag från huvudregeln, när det gäller val till Statsrådslönenämnden.

Till ett nytt *andra stycke* överförs nuvarande hänvisning i tilläggsbestämmelsen till föreskrifter om KU:s beredning i fråga om val av JO i tilläggsbestämmelse 8.10.2. Vidare förs in en motsvarande erinran med avseende på Statsrådslönenämnden i tilläggsbestämmelse 8.5.1.

8 kap.

5 §

Paragrafen är ny och reglerar Statsrådslönenämndens sammansättning och valen till denna.

I *första stycket* anges, att Statsrådslönenämnden skall bestå av sju ledamöter, som väljs av riksdagen (jfr avsnitt 7.1).

Av 7 kap. 8 § RO framgår att, om två eller flera väljs, också suppleanter skall utses. Som framgår under avsnitt 7.2 anser utredningen att några suppleanter inte skall utses i Statsrådslönenämnden (jfr t.ex. 8 kap. 12 § tredje stycket RO). En bestämmelse om detta har tagits in i första stycket.

Av 7 kap. 13 § RO framgår, att organ, vars ledamöter utses av kammaren, inom sig väljer ordförande och en eller flera vice ordförande, om inte något annat är föreskrivet. Som framgår av avsnitt 7.1, anser utredningen att ordföranden och vice ordföranden skall väljas av riksdagen. I *andra stycket* har därför tagits in en bestämmelse om att riksdagen skall välja ordföranden och en vice ordförande särskilt bland dem som valts till ledamöter. Genom en sådan föreskrift undviks, att bestämmelserna i 7 kap. 3 § RO om bl.a. proportionella val i fråga om ordförandevalen blir tillämpliga. Denna ordning för valen av ordförandena stämmer överens med den som anges i 8 kap. 11 § andra stycket RO för valen av Riksdagens revisorer och i 9 kap. 5 § samma lag om valen till Riksdagens besvärsnämnd.

I *tredje stycket* finns bestämmelser om mandatperioden för nämndens ledamöter. Mandatperioden har enligt utredningens förslag samma längd som nu gäller för ledamöterna till riksdagen. Den sammanfaller däremot inte i sin förläggning med mandatperioden för riksdagsmännen. I stället varar uppdraget under tiden från och med den 1 juli året före det år då ordinarie val till riksdagen förrättas till utgången av juni månad tredje året därefter.

Enligt 7 kap. 11 § RO får den som av riksdagen genom val har utsetts till ett uppdrag inte undandra sig uppdraget utan riksdagens medgivande. Lämnar någon, som inte är utsedd av någon partigrupp, sitt uppdrag i förtid, skall enligt 7 kap. 12 § andra stycket RO kompletteringsval förrättas för den återstående tiden med tillämpning av vad som gäller i allmänhet.

Redan av allmänna jävsregler torde följa, att ett statsråd inte kan vara ledamot av den nämnd som skall besluta om bl.a. arvodena till statsråden. Härtill kommer, att enligt 6 kap.

9 § andra stycket RF ett statsråd inte får utöva allmän eller enskild tjänst. Hon/han får inte heller inneha uppdrag eller utöva verksamhet som kan rubba förtroendet för henne/honom (se vidare avsnitt 2.1). Någon särskild föreskrift av innehåll att den som tillhör regeringen inte är behörig att väljas som ledamot i nämnden synes därför inte erforderlig, jfr 7 kap. 10 §, 8 kap. 12 § och 9 kap. 5 § RO, dock motsatsen i fråga om riksbanksfullmäktige enligt 33 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.

Tilläggsbestämmelse 8.5.1

Val i riksdagen bereds av en inom denna utsedd valberedning, om inte något annat är föreskrivet (7 kap. 2 § RO). I bestämmelsen har tagits in ett undantag i fråga om Statsrådslönenämnden (jfr tilläggsbestämmelse 7.2.2). I bestämmelsen föreskrivs vidare att val av ordföranden, vice ordföranden och övriga ledamöter i nämnden skall beredas av KU.

Under avsnitt 7.1 har angivits efter vilka kriterier ledamöterna i nämnden bör utses (jfr även 3 § förslaget till lag om instruktion för Statsrådslönenämnden).

Av tilläggsbestämmelse 4.6.1 framgår, att KU skall bereda bl.a. ärenden om riksdagens myndigheter utom Riksbanken och Riksdagens revisorer. Den föreslagna ordningen avseende beredning av val till nämnden föranleder därför inte någon ändring av bestämmelserna om KU:s allmänna uppgifter.

Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna i RO föreslås träda i kraft den 1 maj 1993. Härigenom kan ledamöterna i Statsrådslönenämnden utses i förhållandevis god tid före den 1 juli 1993, då nämnden enligt utredningens förslag skall påbörja sin formella verksamhet (jfr avsnitt 8.3).

8.3 Förslaget till lag med instruktion för Statsrådslönenämnden

1 §

I 1 § slås fast att Statsrådslönenämnden är en myndighet under riksdagen.

Av 8 kap. 13 § RO framgår, att riksdagen kan meddela närmare föreskrifter för riksdagens organ. Riksdagens normgivning sker genom lag eller balk, jfr 1 kap. 4 § och 8 kap. RF samt lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar. En lag med föreskrifter om riksdagens myndigheter behöver inte utfärdas av regeringen utan kan utfärdas av riksdagen (8 kap. 19 § RF).

För en myndighet under riksdagen gäller inte utan vidare regeringens föreskrifter i t.ex. verksförordningen (1987:1100). Däremot skall myndigheten självfallet följa bestämmelserna i bl.a. sekretesslagen (1980:100) och i förvaltningslagen (1986:223). I den senare lagen finns t.ex. bestämmelser om skyldigheten att lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten (6 §), jävsregler (11 och 12 §§) samt föreskrifter om omröstning och om avvikande mening (18 och 19 §§).

2 §

I 2 § anges nämndens uppgifter, nämligen att meddela föreskrifter om arvoden, pensionsförmåner och avgångsersättning till statsministern och övriga statsråd (se vidare under avsnitt 7.1).

Av 3 kap. 8 § RO följer att nämnden, som ett organ som helt utses av riksdagen, får väcka förslag hos riksdagen i frågor som rör nämndens kompetens, organisation, personal och verksamhetsformer.

De föreskrifter som nämnden meddelar skall enligt 8 § andra stycket lagen om kungörande av lagar och andra författningar kungöras i en författningssamling som utges genom myndighetens försorg eller på något annat sätt som riksdagen föreskriver. Det kan vara praktiskt att nämndens föreskrifter kungörs i den författningssamling som Riksdagens förvaltningskontor utger.

Utredningen har under avsnitt 7.2 funnit det ändamålsenligt och lämpligt att regeringen skall kunna inhämta Statsrådslönenämndens upplysningar och synpunkter, när den skall meddela föreskrifter om statsrådets övriga avlöningsförmåner. Detsamma gäller för myndigheter, som skall tillämpa föreskrifterna. Eftersom regeringen enligt 8 kap. 13 § andra stycket RF inte får meddela föreskrifter som avser riksdagen eller dess myndigheter, har i *andra stycket* tagits in en skyldighet för Statsrådslönenämnden att i nämnda frågor om

övriga förmåner för statsråden biträda regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

3 §

Nivån på statsrådets arvoden skall enligt utredningens förslag (se under avsnitt 6.2) inte automatiskt kopplas till lönerna eller arvodena för någon annan grupp eller till något index för löner eller priser.

Den nya Statsrådslönenämnden avses - utifrån vissa allmänna utgångspunkter - finna en nivå för statsrådets arvoden som dels befrämjar rekryteringen av de personer som är bäst lämpade för uppgiften som statsråd och dels uppfattas som rimlig av allmänheten (se under avsnitt 6.1). Som redovisas under avsnitt 3 finns förebilder för en sådan ordning i bl.a. Island och Nya Zeeland. Det synes vara av värde att det i föreskrifterna om Statsrådslönenämnden anges de mera allmänna utgångspunkter till vilka nämnden bl.a. bör ta hänsyn när arvodena till statsråden skall fastställas eller råd enligt 2 § andra stycket i förevarande lag skall lämnas. Dessa föreskrifter blir närmast av informativ karaktär.

I 3 § tas därför upp två väsentliga moment som nämnden, bland mycket annat, bör beakta när arvoden, pensionsersättning och avgångsersättning till statsråd skall fastställas. Här nämns löneläget och löneutvecklingen på arbetsmarknaden. I detta avseende skall nämnden särskilt ta hänsyn till personer som, med hänsyn till ansvar och arbetsuppgifter, kan anses närmast jämförbara med statsråden. Vidare skall nämnden beakta de särskilda förhållanden under vilka uppdraget som statsråd utövas (jfr avsnitt 6.1).

4 §

I 4 § *första stycket* lämnas en upplysning om att bestämmelser om val m.m. av ordföranden, vice ordföranden och andra ledamöter i nämnden finns i RO (förslaget till 8 kap. 5 §).

Nämnden skall ha en sekreterare. Detta framgår av *andra stycket*. Som anges i 7 §, utses sekreteraren av nämnden.

5 §

I 5 § finns bestämmelser om nämndens sammanträden. Det ankommer på ordföranden att sammankalla nämnden, när det behövs. Några mera detaljerade föreskrifter om hur kallelsen skall ske behövs inte. Detta bör i stället lämpligen regleras av nämnden i en arbetsordning eller genom särskilt beslut.

I *andra stycket* införs dock den säkerhetsventilen att tre ledamöter får rätt att påkalla att ett sammanträde med nämnden skall hållas. Om så begärs, skall ordföranden eller, om denne har förhinder, vice ordföranden snarast sammankalla nämnden.

6 §

I 6 § finns bestämmelser om beslutförhet för nämnden vilka överensstämmer med dem som allmänt gäller för statliga myndigheter. Sålunda är nämnden beslutför, när ordföranden och minst tre ledamöter är närvarande. Med ordföranden förstås vice ordföranden, när denne tjänstgör i ordförandens ställe.

De ärenden om vilka nämnden typiskt sett skall besluta är normalt av sådan vikt att det är angeläget att alla ledamöterna är närvarande. Detta gäller särskilt om de föreskrifter som nämnden avses meddela. En regel om detta har tagits in i *andra stycket*.

I handläggningsfrågor, som inte innebär att ett ärende avgörs i sak, bör dock beslut kunna fattas av ordföranden ensam. Detta framgår av *tredje stycket*.

7 §

Nämndens ordförande och vice ordförande utses av riksdagen (jfr förslaget till 8 kap. 5 § andra stycket RO). Det ankommer däremot enligt 7 § på nämnden att utse en sekreterare. Det faller också på nämnden att - inom givna anslag för nämndens verksamhet - till sig knyta särskilda föredragande och den speciella expertis den behöver.

8 §

Av 9 kap. 5 § RO framgår, att beslut av riksdagens organ i förvaltningsärenden vid överklagande överprövas av Riksdagens besvärsnämnd eller, om riksdagen särskilt föreskrivit det, av Regeringsrätten. Särskilda föreskrifter om överklagande finns i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagens förvaltningskontor och myndigheter.

Nämndens beslut - huvudsakligen i form av föreskrifter - är emellertid inte av den karaktär att någon överklaganderätt vare sig är lämplig eller behövlig. I 8 § anges därför att nämndens beslut inte kan överklagas.

Ikraftträdande

Instruktionen träder enligt förslaget i kraft den 1 juli 1993, då nämndens verksamhet formellt inleds. Något hinder föreligger dock inte mot att nämnden, så snart som dess ledamöter har utsetts, förbereder verksamheten och de förslag till föreskrifter som nämnden behöver besluta om i nära anslutning till den 1 juli 1993.

Nämnden kan också före utgången av juni 1993 med regeringen behöva samordna vissa författningsbeslut, däribland ett ersättande av förordningen om tjänstepensionsrätt för statsråden (jfr avsnitt 5.2).

9 Kostnadskonsekvenser

Utredningens bedömning: Det är inte möjligt att fullt ut beräkna de sammantagna kostnadseffekterna av den föreslagna lagstiftningen. De torde dock bli begränsade.

Skälen för utredningens bedömning: Utredningens förslag innebär att en ny myndighet inrättas under riksdagen. Den nya myndigheten får huvudsakligen beslutande funktioner. Myndighetens administrativa funktioner kommer i allt väsentligt att kunna utföras av en arvodesanställd sekreterare. Arvode skall utgå till nämndens ledamöter och sekreteraren. Därutöver kan nämnden belastas med kostnader för särskilda föredragande eller speciell expertis som nämnden behöver anlita. De sammanlagda kostnaderna för arvoden m.m. torde dock bli begränsade.

Föreskrifter om arvoden finns i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ. Denna lag innehåller bestämmelser om arvoden, sammanträdesersättning samt resekostnadsersättning och traktamente för ledamöter m.fl. i Sveriges Riksbank, Riksdagens förvaltningsstyrelse, Riksdagens revisorer, Nordiska rådets svenska delegation, Riksdagens besvärsnämnd, Valprovsnämnden, Utrikesnämnden, Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond. Sammanträdesarvodena för de flesta uppdragen i den nämnda organen bestäms med stöd av sagda lag av Riksdagens förvaltningskontor. Enligt utredningen är det ändamålsenligt att i 1989 års lag också ta in föreskrifter om arvoden m.m. till ledamöter i Statsrådslönenämnden. Utredningen lägger dock här inte fram något förslag till en sådan ändring av lagen.

Den praktiska tillämpningen av beslut om arvoden m.m. till statsråden torde inte vara förknippade med några större problem. De avtal och bestämmelser i övrigt varom här är fråga tillämpas i stort sett dagligen av erfarna löneadministratörer i departementen och vid

Regeringskansliets förvaltningskontor. Vid det senare finns dessutom särskild expertis i dessa frågor. Förvaltningskontoret har redan i dag en samordnande funktion beträffande tillämpningen av arvodeslagen. Om utredningens förslag genomförs, kan detta medföra att förvaltningskontorets roll bör ges ett tydligare uttryck. Det kan ske genom att i förordningen (1988:1147) med instruktion för Regeringskansliets förvaltningskontor tas in föreskrifter som lägger det övergripande ansvaret på förvaltningskontoret för att Statsrådslönenämndens och regeringens beslut tillämpas. Alternativt kan föreskrifter om förvaltningskontorets särskilda uppgifter i fråga om arvoden och övriga förmåner till statsråden tas in i departementsförordningen (1982:1177).

Kostnaderna för förvaltningskontorets handläggning av frågorna torde bli ytterst begränsade.

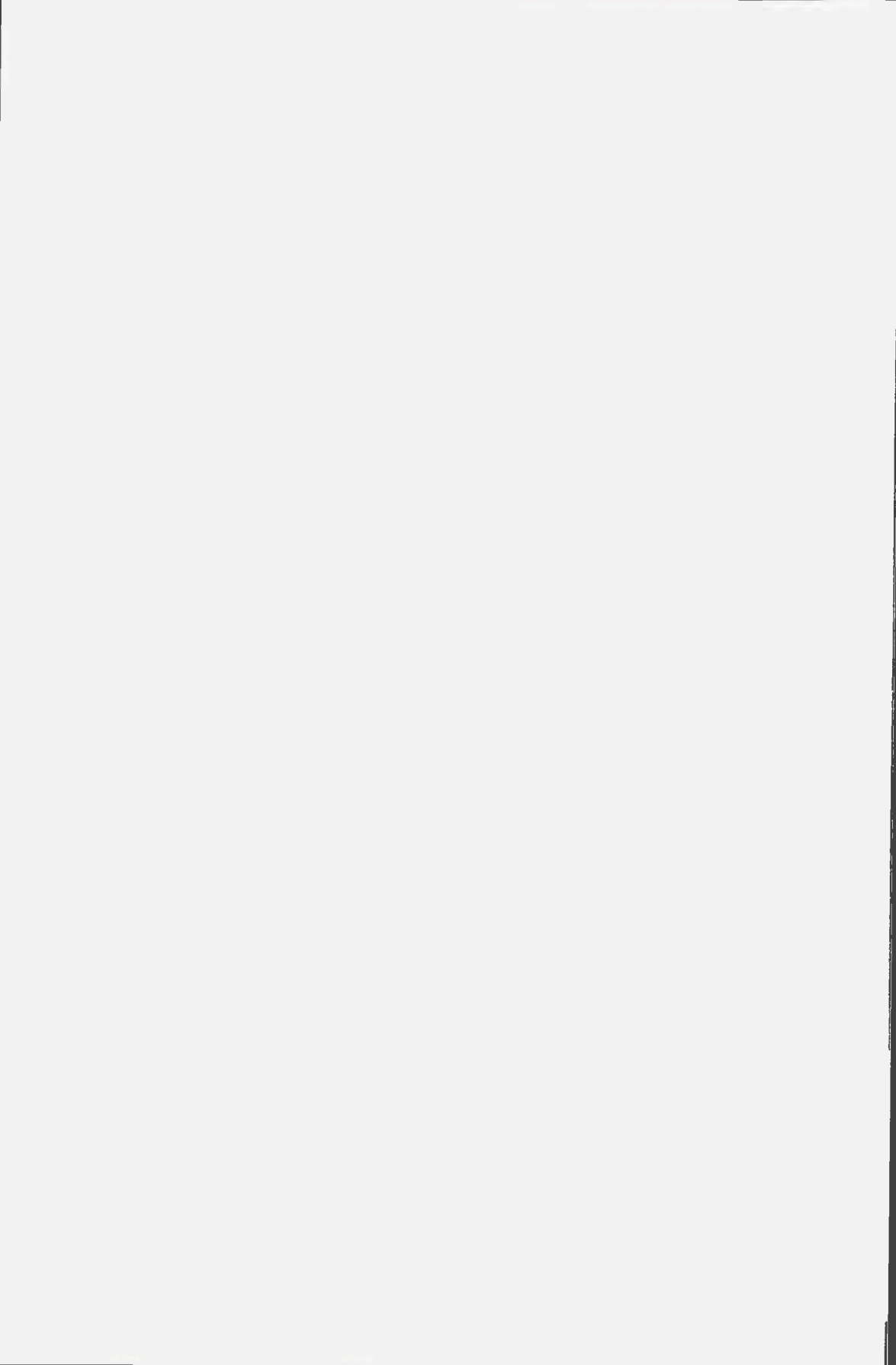
I betänkandet (SOU 1992:112) Administration i kanslihuset har utredningen om översyn av internadministrationen i regeringskansliet (REGINA) lagt fram förslag till en delvis ny organisation och arbetsformer för regeringskansliet. Förslaget bereds i regeringskansliet.

Bilagor

1 Utvecklingen av statsrådets löner m.m.

Genomsnittslön exklusive tillägg för statsråd och vissa andra tjänstekategorier åren 1973 - 1992 samt den procentuella storleken av förändringarna i lönenivåerna samt för vissa index m.m.

Tjänst / Uppdrag / Index	1973	1983	1984	1991	1992	1973-1983 (%)	1984-1992 (%)	1973-1992 (%)
<i>Statsråd</i>	9.635	18.040	22.000	42.818	45.025	87	105	367
<i>Statsminister</i>	9.635	18.040	24.000	46.494	48.788	87	103	406
<i>Riksdagsledamot</i>	4.633	11.595	12.952	21.625	23.425	150	81	406
<i>Justitieråd och rege- ringsråd</i>	9.635	21.319	22.615	39.516	39.697	121	76	312
<i>Hovrättsråd, kam- marrättsråd och rådman</i>	6.979	14.393	14.752	26.618	26.496	106	80	280
<i>AKI (A)</i>	100				511			411
<i>KPI</i>	281				1.324			371
<i>Basbeloppet</i>	7.300				34.400			371

2 Sammanställning över arvoden och vissa förmåner till regeringsledamöter i några andra länder

Land	Former för att fastställa arvodet	Arvodensnivå (per månad)	Jämförelse i SEK (1993-02-15)	Övriga förmåner (per månad)
Danmark	Lag från år 1959 om vederlag og pension m.v. for ministre	65.532 DKK, varav 34.877 DKK, utgör arvode som ledamot av Folketinget	78.245 SEK	Statsministern och utrikesministern har ett representationstillägg på 5.892 resp. 7.850 DKK (7.035 resp. 9.373 SEK)
	Arvodet är delvis kopplat till statstjänstemännens löner och som ett tillägg till arvodet som medlem av Folketinget	58.498 DKK (statsråd som inte är ledamot av Folketinget)	69.847 SEK	
Finland	Fastställs av riksdagen genom lag	43.200 FIM (statsminister)	56.290 SEK	Tjänstebil, fria tågresor, fria flygresor (för riksdagsmän)
	Arvodet är kopplat till en viss fastställd löneklass.	36.001 FIM (statsråd)	46.909 SEK	

Land	Former för att fastställa arvodet	Arvodensnivå (per månad)	Jämförelse i SEK (1993-02-15)	Övriga förmåner (per månad)
Island	Genom lagar från år 1980 och år 1986 bestäms bl.a. statsrådets löner av en domstol (Kjaradómur). Domstolen består av fem domare, varav tre är utsedda av Högsta domstolen och två av regeringen (finans- och socialdepartementen)	323.103 ISK (statsminister)	44.227 SEK	Bilförmån, särskilda utlandstraktamenten
		293.728 ISK (statsråd)	40.388 SEK	
	Domstolen är konstitutionellt oberoende men verksamheten regleras i lag. Det föreskrivs, att vid fastställandet av statsrådets löner bl.a. skall beaktas - att lönerna skall vara jämförbara med hänsyn till ansvar och arbetsuppgifter i den privata sektorn - löneutvecklingen på arbetsmarknaden och det allmänna ekonomiska läget			
	Kjaradómur fastställer inte övriga förmåner för statsråden			
Norge	Fastställs av Stortinget genom lag.	36.415 NOK (statsminister)	39.346 SEK	Ersättning för dubbel bosättning, tjänstebil/bilersättning, flyg (till och från bostaden), telefon i bostaden
		34.081 NOK (statsråd)	36.825 SEK	

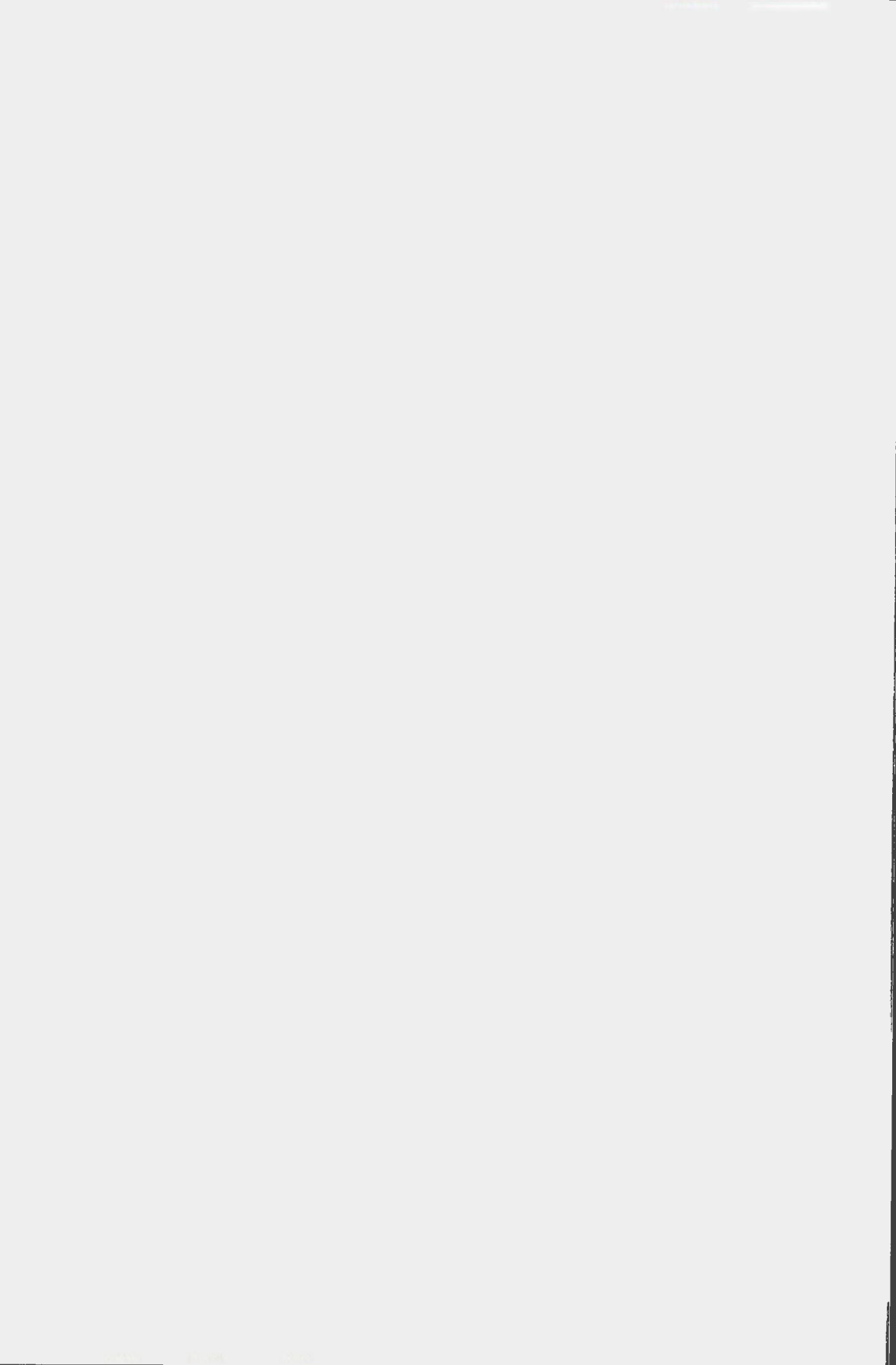
Land	Former för att fastställa arvodet	Arvodensnivå (per månad)	Jämförelse i SEK (1993-02-15)	Övriga förmåner (per månad)
Belgien	Ingen lagstiftning finns som reglerar statsrådets arvoden	201.823 BEF (statsminister)	45.107 SEK	Representationsbidrag (utan redovisning) 18.667 BEF (4.172 SEK) för statsminister, vice statsminister och utrikesminister 9.333 BEF (2.086 SEK) för statsråd
	Arvodena bestäms enligt praxis i konselj. Nivån fastställs normalt med hänsyn till arvoden till riksdagsmännen och med beaktande av konsumentprisindex	185.152 BEF (statsråd)	41.381 SEK	
	Parlamentets kontroll sker vid behandlingen av budgetpropositionen			
Frankrike	Statsrådets löner fastställs av regeringen i konselj efter förslag av budgetministeriet.	49.555 - 53.475 FRF (premiärminister)	67.692 - 73.047 SEK	Ersättning för representation utgår med 7.700 FRF (10.518 SEK)
		36.008 - 39.402 FRF (statsråd)	49.187 - 53.823 SEK	
		Nivån beroende av om ministern är "ministre fonctionnaire" eller "non fonctionnaire".		
				"Extra utgifter" 25.000 - 50.000 FRF (34.150 - 68.300 SEK) utan redovisningsskyldighet.

Land	Former för att fastställa arvodet	Arvodesnivå (per månad)	Jämförelse i SEK (1993-02-15)	Övriga förmåner (per månad)
Nederländerna	<p>Grundläggande föreskrifter i lag</p> <p>Arvodets storlek fastställt i början av 1980-talet. Arvodet höjs årligen med samma procentsats som för övriga statsanställda såsom en kompensations för inflationen.</p>	16.000 NLG	65.336 SEK	<p>"Undeclared entertainment"</p> <p>Premiärminister 1.450 NLG (5.921 SEK)</p> <p>Utrikesminister 1.950 NLG (7.963 SEK)</p> <p>Statsråd 500 NLG (2.042 SEK)</p> <p>"Holiday allowance" 8 %</p> <p>Sjukförsäkring "pre-tax deduction" 3,7 %</p> <p>Reseförmåner, bilförmåner, telefonersättning, bostadsförmåner</p>
Schweiz	<p>Statsrådets arvoden fastställs genom lag och med stöd av lagen beslutad nivå</p> <p>Arvodet utgår med 125 procent av en viss lönegrad (för närvarande 24.489 CHF / 121.233 SEK per månad).</p>	30.612 CHF	151.376 SEK	<p>Representation 2.500 CHF (12.363 SEK)</p> <p>Fria resor med tåg och flyg samt fri telefon, radio och TV</p>
Spanien	<p>I en lag från år 1984 fastställs lönenivån för olika kategorier av statstjänstemän</p> <p>Parlamentet godkänner årligen statsrådets arvoden med utgångspunkt från denna lag och med en uppräknings för att kompensera inflationen.</p>	<p>939.499 ESP (statsminister)</p> <p>883.034 ESP (vice statsminister)</p> <p>828.908 ESP (statsråd)</p>	<p>48.820 SEK</p> <p>44.946 SEK</p> <p>42.191 SEK</p>	<p>Ersättning (skattefri) för tjänstebil (med chaufför), säkerhetsvakter, representation med ett belopp motsvarande 1.167.000 ESP (59.400 SEK). Övernattningslägenhet</p> <p>Rätt till grundlönen upp till två år efter avgången som minister.</p>

Land	Former för att fastställa arvodet	Arvodesnivå (per månad)	Jämförelse i SEK (1993-02-15)	Övriga förmåner (per månad)		
Storbritannien	Parlamentet fastställer årligen statsrådets arvoden.	4.417 GBP (premiärminister)	47.913 SEK	Ersättning för bostad i London, fria tjänsteresor, bilsättning eller tjänstebil (departementschef)		
		8.896 GBP (the Lord Chancellor)	96.499 SEK			
		3.318 GBP (övriga ministrar som tillhör the Cabinet)	35.992 SEK			
		1.782 GBP (statsråd "utan portfölj")	19.330 SEK			
		Arvodet som parlamentsledamot (3.015 GBP) reduceras för statsråd till 1.936 GBP	21.001 SEK (32.705 ./ 11.704)			
Tyskland	Föreskrifter om statsrådets löner finns i en lag från år 1971 (Bundesministergesetz)	Arvodet till statsråden består av	26.300 DEM (förbundskansler)	120.625 SEK	Tjänstebostad i Bonn. Skattefria traktamenten och ersättning för rese- och hotellkostnader. Tjänstebil (chaufför för resor i tjänsten).	
			1. Tjänstelön (Amtsgehalt)	21.100 DEM (övriga ministrar)		96.775 SEK
			2. Ortstillägg (Ortszuschlag)	1.600 DEM (gift statsråd utan barn)		7.338 SEK
			3. Tjänstetraktamente (Dienstaufwandsentschädigung)	2.000 DEM (förbundskansler)		9.173 SEK
		600 DEM (övriga statsråd)	2.752 SEK			
	Nivån på tjänstelönen och ortstillägget är kopplade genom lag (Bundesbesoldungsgesetz) till högsta löneklassen för statstjänstemännen (15.865 DEM).					

Land	Former för att fastställa arvodet	Arvodensnivå (per månad)	Jämförelse i SEK (1993-02-15)	Övriga förmåner (per månad)
Österrike	Statsrådets arvoden och övrig ersättning är fastställd i lag Arvodet är baserat på en nivå som motsvarar 200 procent av lönenivån för de högsta tjänstemännen, vilkas löner fastställs genom avtal.	118.764 - 152.204 ATS (14 månadslöner) Arvodet räknas upp vartannat år med en löneklass	77.339 - 99.115 SEK	Kostnadsersättning: 45.661 ATS (29.734 SEK) + tjänstebostad för statsminister 60.882 ATS (39.646 SEK) för statsråd Tjänstebil, fria resor på järnväg
Kanada	Arvodena till ledamöter av the Canadian House of Commons och till statsråden fastställs med utgångspunkt i lag (Parliament of Canada Act) Arvodena justeras årligen med hänsyn till den allmänna lönenivån eller konsumentprisindex Arvodena till statsråden utgår som ett tillägg till arvodena som medlemmar av parlamentet.	Utöver arvodet (5.367 CAD) som medlemmar av parlamentet 5.860 CAD (premiärminister) 3.887 CAD (statsråd)	(32.537 SEK) 35.526 SEK 23.565 SEK	Fria resor inom Kanada (64 st per år enligt ett "Travel Point System" som delvis inkluderar bl.a. familjemedlemmar) Resersättning och traktamenten för tjänsteresor (< 6.000 CAD / 36.375 SEK per år) Tillgång till kontorsutrustning, telefon, fritt porto m.m. Särskilda försäkringsförmåner och pension till efterlevande. Rätt till avgångsersättning och vissa omställningskostnader vid avgång från uppdraget som statsråd.

Land	Former för att fastställa arvodet	Arvodetsnivå (per månad)	Tämförelse i SEK (1993-02-15)	Övriga förmåner (per månad)
USA	<p>Arvodena till statsråden är fastställda genom en lag från år 1989</p> <p>Arvodena justeras årligen automatiskt med en procentsats som baseras på Employments Cost Index för privata sektorn</p> <p>Behovet av en justering av lönesystemet och därmed lagstiftningen ses över vart fjärde år av en statlig kommission.</p>	11.817 USD	89.632 SEK	Tjänstebil (chaufför) för officiella resor och resor till och från arbetet. Ersättning för tjänsteresor.
Australien	<p>Arvodena till statsråden (som måste vara valda ledamöter av parlamentet) fastställs med stöd av en lag från år 1990 (Remuneration and Allowances Act)</p> <p>Ett <i>grundarvode</i> som parlamentsledamot utgår baserat på lönerna till vissa högre tjänstemän</p> <p>Ett <i>tilläggsarvode</i> för statsråden bestäms av parlamentet efter förslag av "the Remuneration Tribunal"</p> <p>Tribunalen fastställer också särskilda <i>valkretstillägg</i></p> <p>Arvodena utgår som ett tilläggsarvode till grundlönen som parlamentsledamot</p>	<p>Utöver arvodet (5.532 AUD) som medlem av parlamentet utgår ett tilläggsarvode</p> <p>8.904 AUD (premiärministern)</p> <p>5.777 AUD (vice premiärminister)</p> <p>3.894 AUD (statsråd)</p> <p>samt ett valkretstillägg</p> <p>1.485 - 2.880 AUD</p>	<p>(29.015 SEK)</p> <p>46.701 SEK</p> <p>30.300 SEK</p> <p>20.424 SEK</p> <p>7.789 - 15.105 SEK</p>	Information härom saknas
Nya Zeeland	<p>Arvodena till statsråden fastställs med stöd av lag (Civil List Act 1979) av en särskild kommitté (Higher Salaries Commission). Kommitténs tre ledamöter utses av regeringen</p> <p>I lagen anges vilka kriterier som skall vara vägledande men inte bindande för bestämmandet av arvodena</p>	<p>13.500 NZD (premiärminister)</p> <p>10.583 NZD (vice premiärminister)</p> <p>7.625 - 9.417 NZD (statsråd)</p>	<p>56.025 SEK</p> <p>43.919 SEK</p> <p>31.644 - 39.081 SEK</p>	<p>Kostnadsersättning 792 - 2458 NZD (3.287 - 10.201 SEK)</p> <p>Resersättning</p>

3 **Lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.**

1 § Arvoden till statsråden skall betalas månadsvis med ett belopp som motsvarar 198 procent av det arvode som betalas till ledamöter av riksdagen. Statsministerns arvode uppgår dock till 215 procent av ledamotsarvodet. Arvodet skall avrundas till närmaste hela kronor.

2 § Om ett statsråd inte kan fullgöra sitt uppdrag på grund av sjukdom, skall avdrag göras på statsrådets arvode.

Avdraget per dag under en sjukperiod är 25 procent för de tre första dagarna och 10 procent för följande dagar.

3 § Ett statsråd som inte kan fullgöra sitt uppdrag på grund av sjukdom skall snarast anmäla detta i den ordning som regeringen föreskriver.

4 § Statsråden har rätt till de sjukvårdsförmåner som gäller för tjänstemän i regeringskansliet.

5 § Ett statsråd som gör en inrikes resa inom ramen för sitt uppdrag har rätt till traktamente, resekostnadsersättning, förrättningstillägg för endags- och flerdygnsförrättning, lönetillägg för avrese- och hemresedagar, bilersättning och biltillägg enligt de bestämmelser som gäller för tjänstemännen i regeringskansliet.

Ett statsråd som är ledamot av riksdagen har dessutom rätt till sådan ersättning vid resor mellan Stockholm och den valkrets som han representerar i riksdagen.

6 § Ett statsråd som har längre färdväg än 70 km från bostaden på hemorten till regeringskansliet har, om förutsättningarna för avdrag i anvisningarna till 33 § punkt 3 a i kommunalskattelagen (1928:370) är uppfyllda, rätt till avlösningsförstärkning och tillägg för logikostnad med de belopp som gäller för tjänstemän med tidsbegränsad anställning i regeringskansliet. För resor mellan Stockholm och hemorten betalas dessutom resekostnadsersättning.

7 § Vid sådana resor som avses i 5 och 6 §§ får statsrådet bestämma färdmedel.

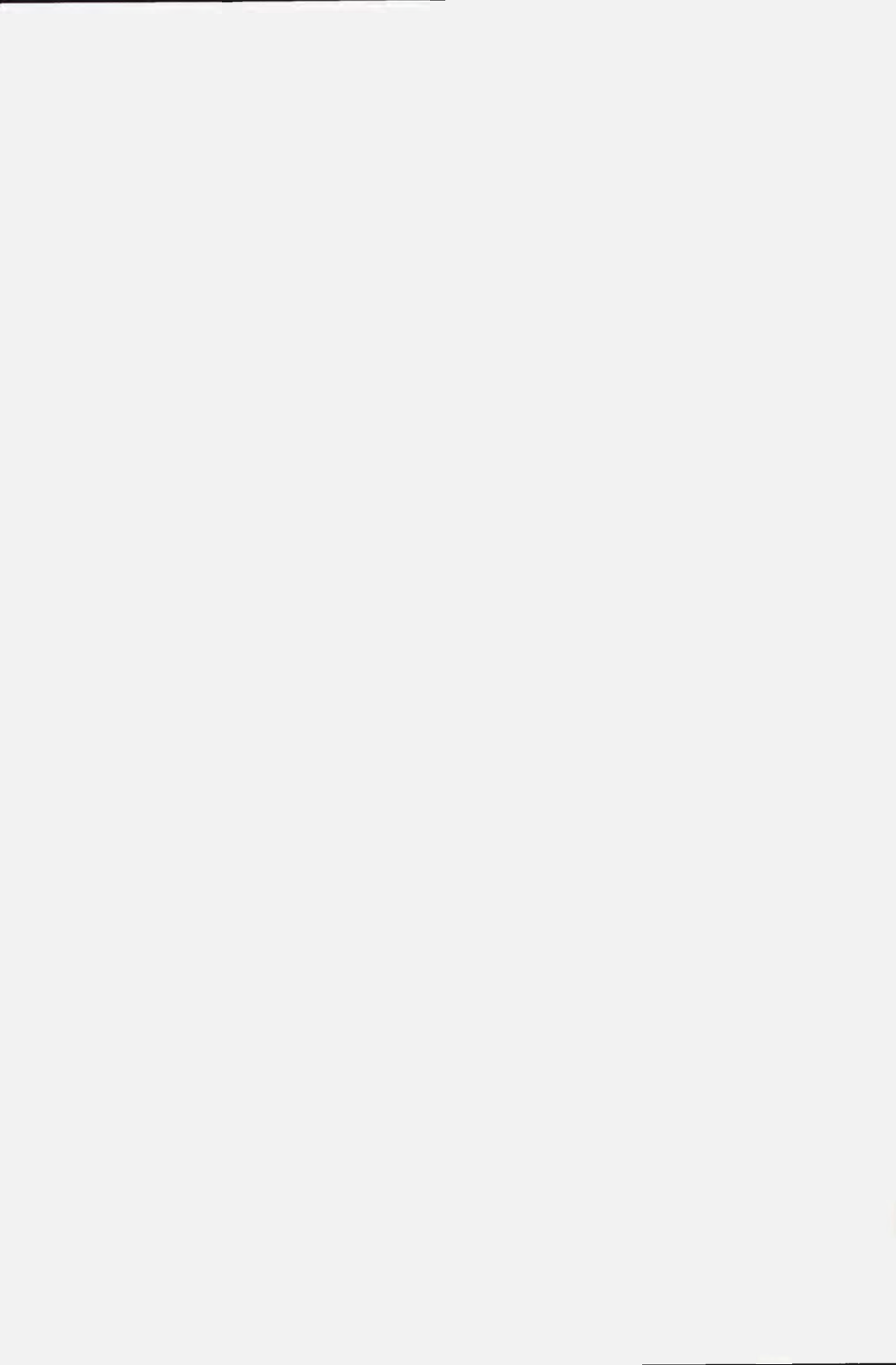
8 § Ett statsråd som gör en utrikes resa inom ramen för sitt uppdrag har rätt till resekostnadsersättning och traktamente enligt de bestämmelser som gäller för statstjänstemän vid utrikes resor.

4 Lagen (1991:1877) om avvikelser från vissa bestämmelser i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.

1 § För tiden den 1 januari 1992 - den 31 mars 1993 skall i stället för bestämmelserna om statsrådets arvoden i 1 § lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m. gälla vad som föreskrivs i 2 och 3 §§.

2 § För tiden den 1 januari 1992 - den 31 mars 1993 skall arvodet till statsministern betalas med 47 593 kronor i månaden. För samma tid skall arvodet till övriga statsråd betalas med 43 830 kronor i månaden.

3 § För tiden den 1 april 1992 - den 31 mars 1993 skall arvoden enligt 2 § höjas med det belopp som motsvarar den genomsnittliga höjning av månadslönen som för tid fr.o.m. den 1 april 1992 kan tillkomma de statstjänstemän som anges i 3 § första stycket lagen (1988:589) om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter.

Statens offentliga utredningar 1993

Kronologisk förteckning

1. Styrnings- och samarbetsformer i biståndet. UD
2. Kursplaner för grundskolan. U.
3. Ersättning för kvalitet och effektivitet.
– Utformning av ett nytt resurstilldelningssystem för grundläggande högskoleutbildning. U.
4. Statligt stöd till rehabilitering av tortyrskadade flyktingar m. fl. S.
5. Bensodiazepiner – beroendeframkallande psykofarmaka. S.
6. Livsmedelshygien och småskalig livsmedelsproduktion. Jo.
7. Löneskillnader och lönediskriminering.
Om kvinnor och män på arbetsmarknaden. Ku.
8. Löneskillnader och lönediskriminering. Om kvinnor och män på arbetsmarknaden. Bilagedel. Ku.
9. Postlag. K.
10. En ny datalag. Ju.
11. Socialförsäkringsregister. S.
12. Vårdhögskolor
– kvalitet – utveckling – huvudmannaskap. U.
13. Ökad konkurrens på järnvägen. K.
14. EG och våra grundlagar. Ju.
15. Svenska regler för internationell omfördelning av olja vid en oljekris. N.
16. Nya villkor för ekonomi och politik – ekonomiskommissionens förslag. Fi.
16. Nya villkor för ekonomi och politik – ekonomiskommissionens förslag. Bilagor. Fi.
17. Ägandet av radio och television i allmänhetens tjänst. Ku.
18. Acceptans Tolerans Delaktighet. M.
19. Kommunerna och miljöarbetet. M.
20. Riksbanken och prisstabiliteten. Fi.
21. Ökat personval. Ju.
22. Vad är ett statsråds arbete värt? Fi.

Statens offentliga utredningar 1993

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

En ny datalag. [10]
EG och våra grundlagar. [14]
Ökat personval. [21]

Utrikesdepartementet

Styrnings- och samarbetsformer i biståndet. [1]

Socialdepartementet

Statligt stöd till rehabilitering av tortyrskadade flyktingar m. fl. [4]
Bensodiazepiner – beroendeframkallande psykofarmaka. [5]
Socialförsäkringsregister. [11]

Kommunikationsdepartementet

Postlag. [9]
Ökad konkurrens på järnvägen. [13]

Finansdepartementet

Nya villkor för ekonomi och politik – ekonomiskommisionens förslag. [16]
Nya villkor för ekonomi och politik – ekonomiskommisionens förslag. Bilagor. [16]
Riksbanken och prisstabiliteten. [20]
Vad är ett statsråds arbete värt? [22]

Utbildningsdepartementet

Kursplaner för grundskolan. [2]
Ersättning för kvalitet och effektivitet.
– Utformning av ett nytt resurstilldelningssystem för grundläggande högskoleutbildning. [3]
Vårdhögskolor
– kvalitet – utveckling – huvudmannaskap. [12]

Jordbruksdepartementet

Livsmedelshygien och småskalig livsmedelsproduktion. [6]

Kulturdepartementet

Löneskillnader och lönediskriminering.
Om kvinnor och män på arbetsmarknaden. [7]
Löneskillnader och lönediskriminering. Om kvinnor och män på arbetsmarknaden. Bilagedel. [8]
Ägandet av radio och television i allmänhetens tjänst. [17]

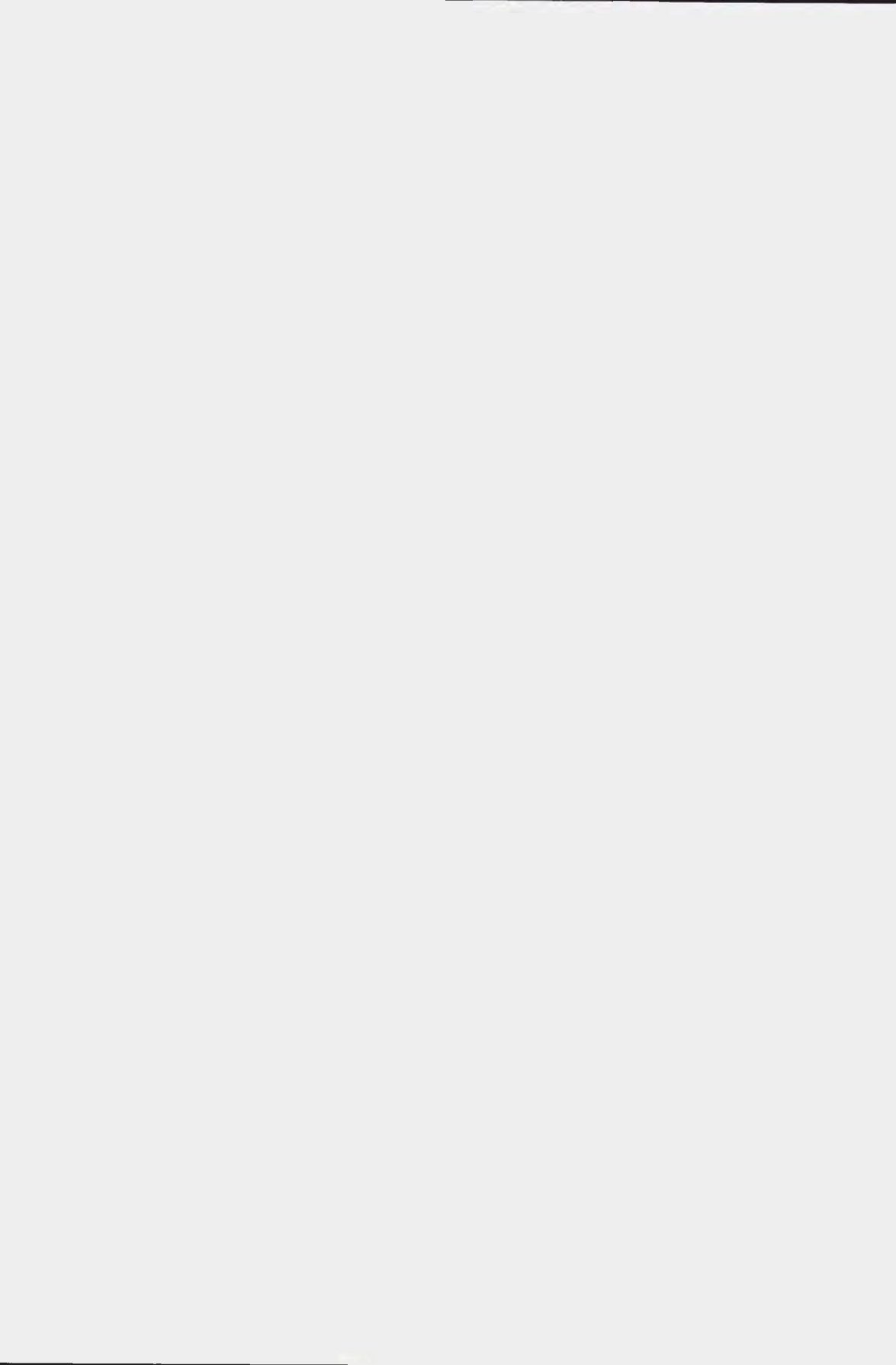
Näringsdepartementet

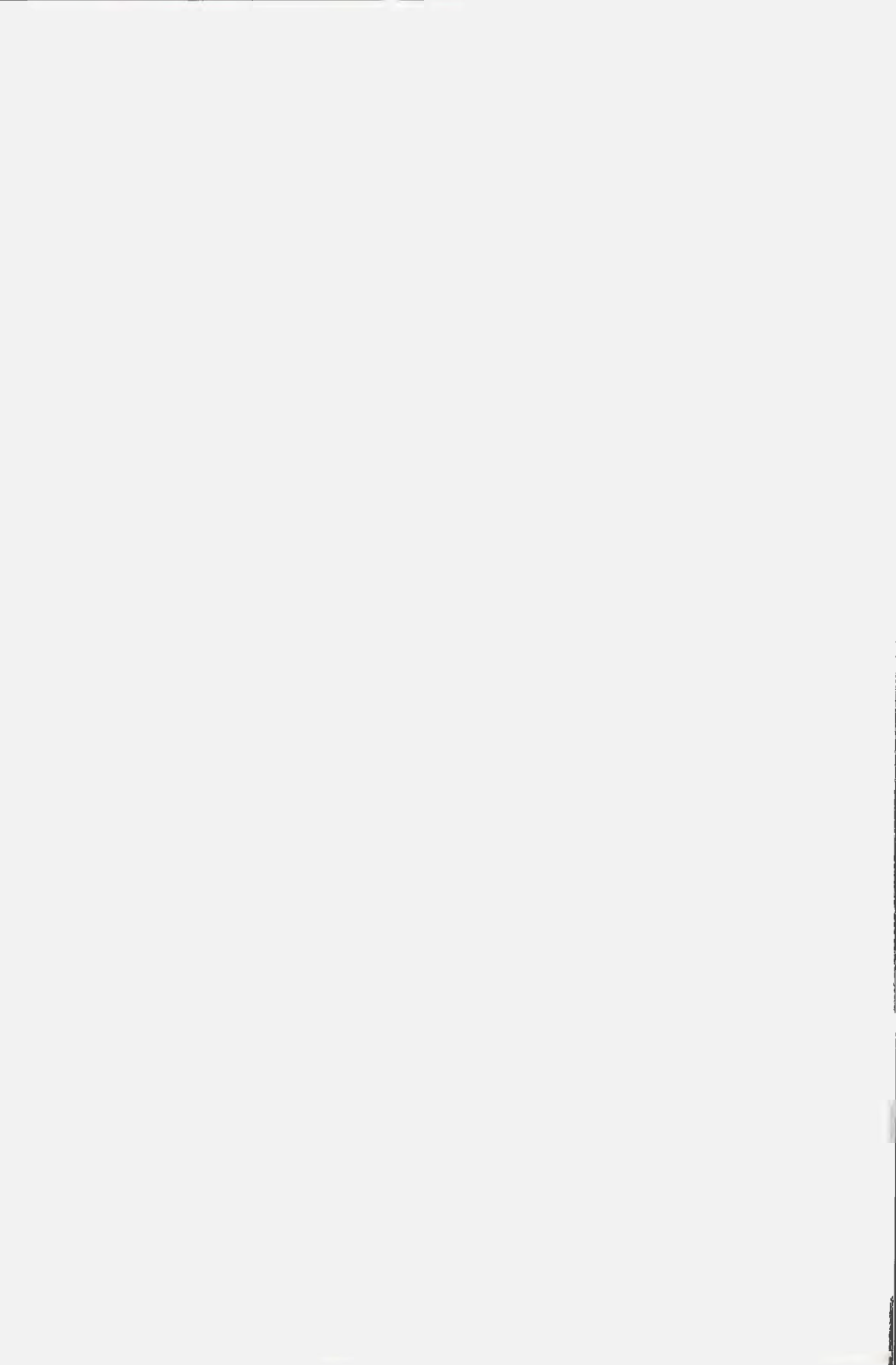
Svenska regler för internationell omfördelning av olja vid en oljekris. [15]

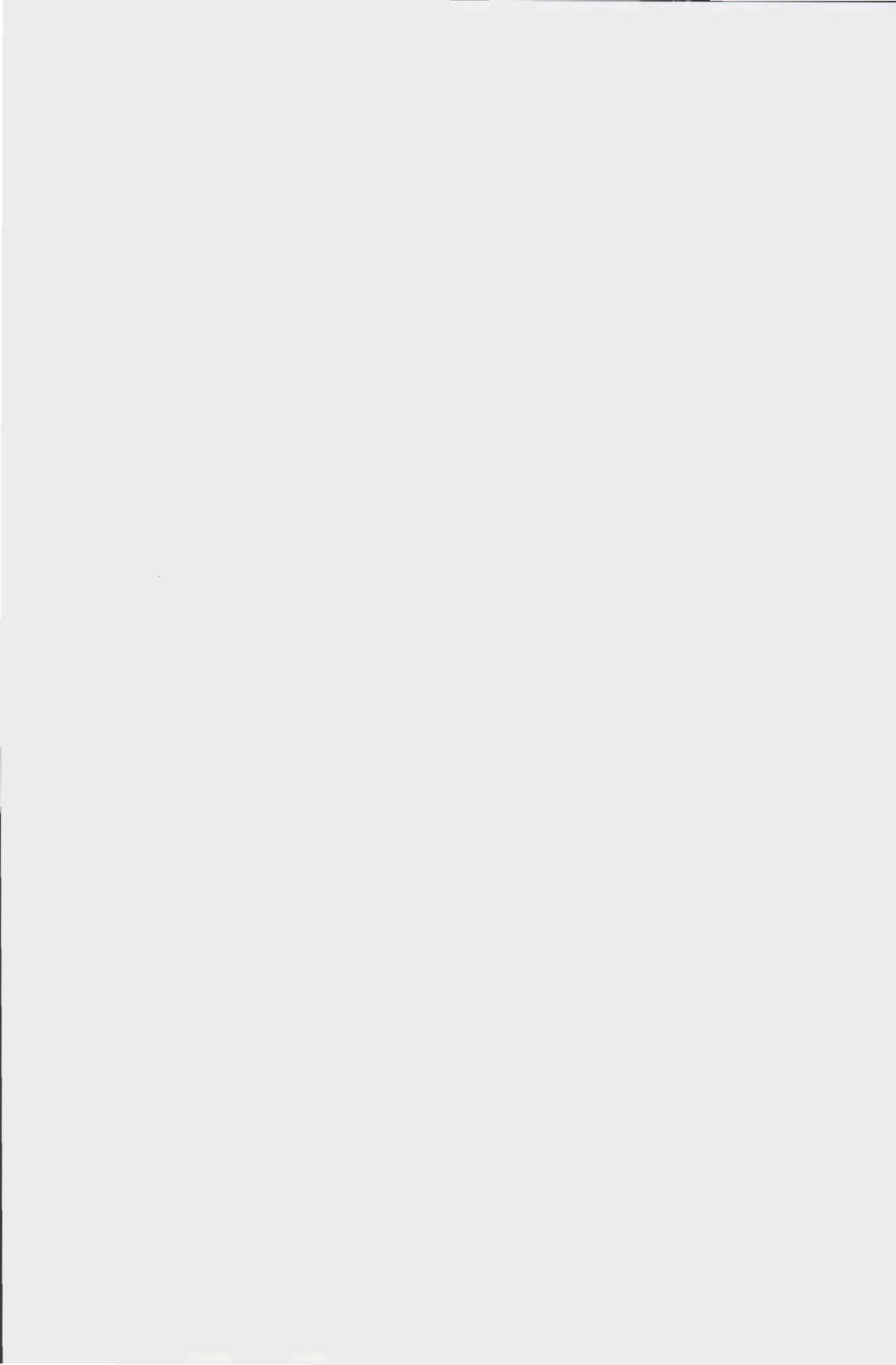
Miljö- och naturresursdepartementet

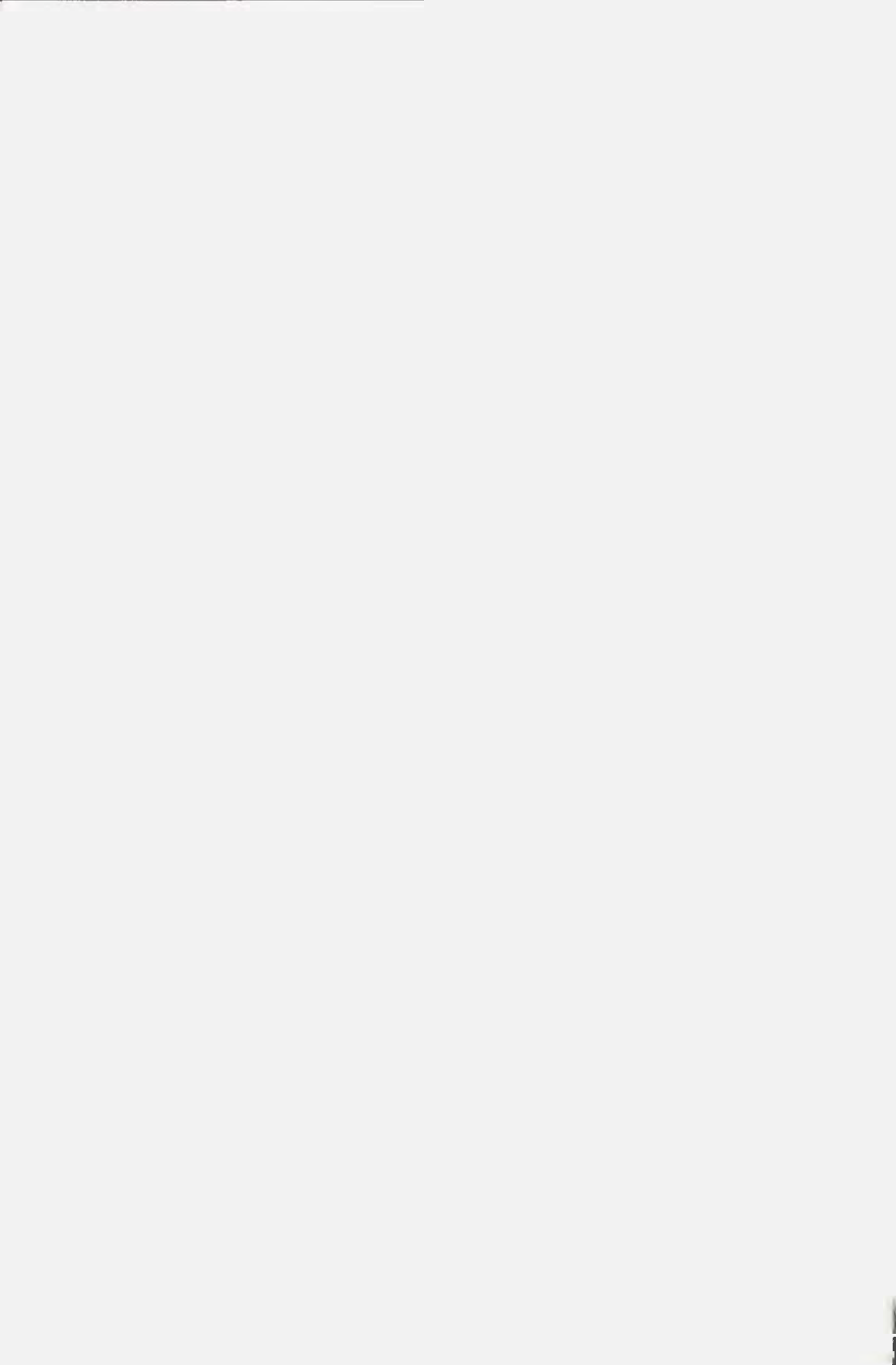
Acceptans Tolerans Delaktighet. [18]
Kommunerna och miljöarbetet. [19]

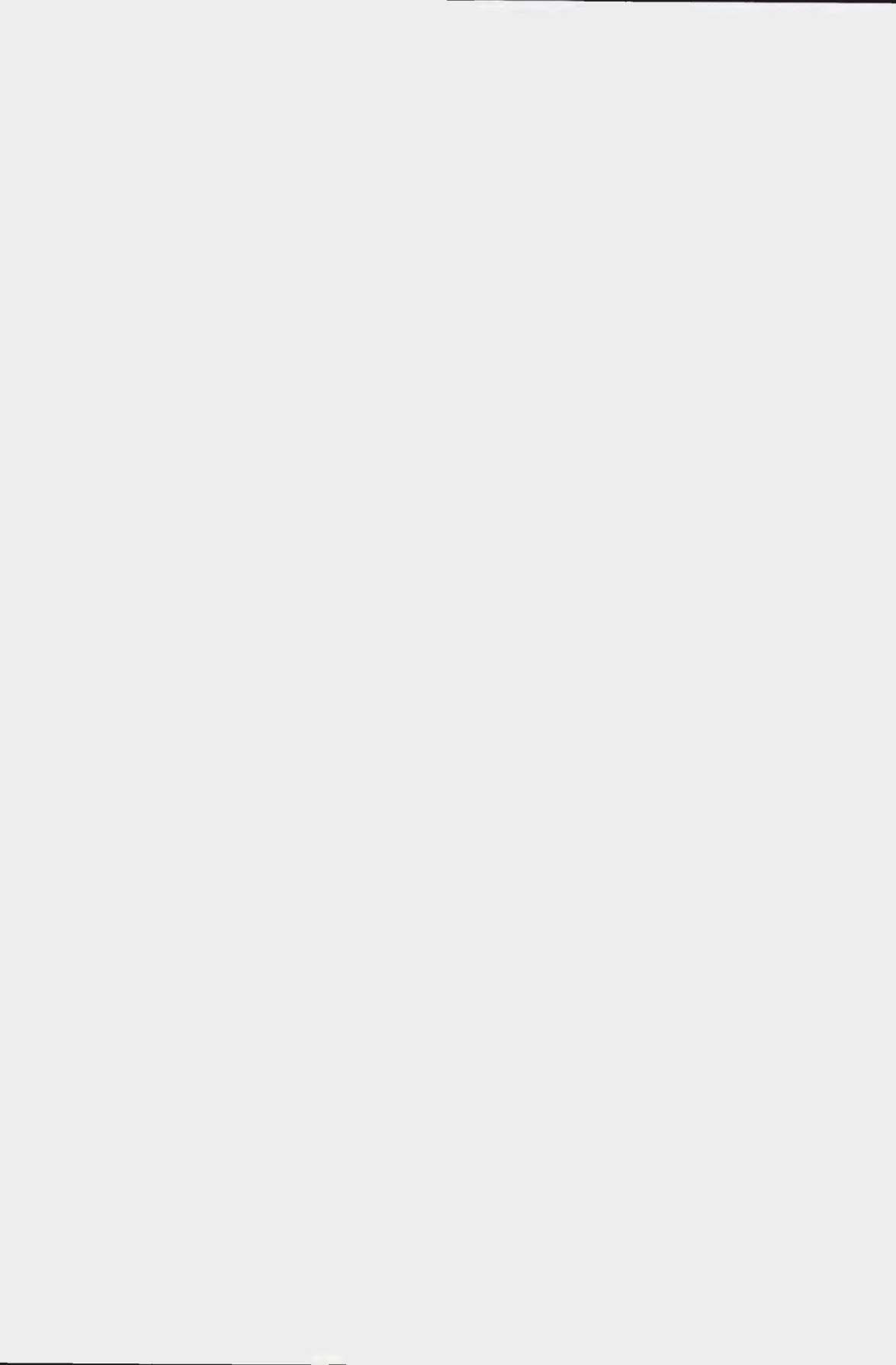

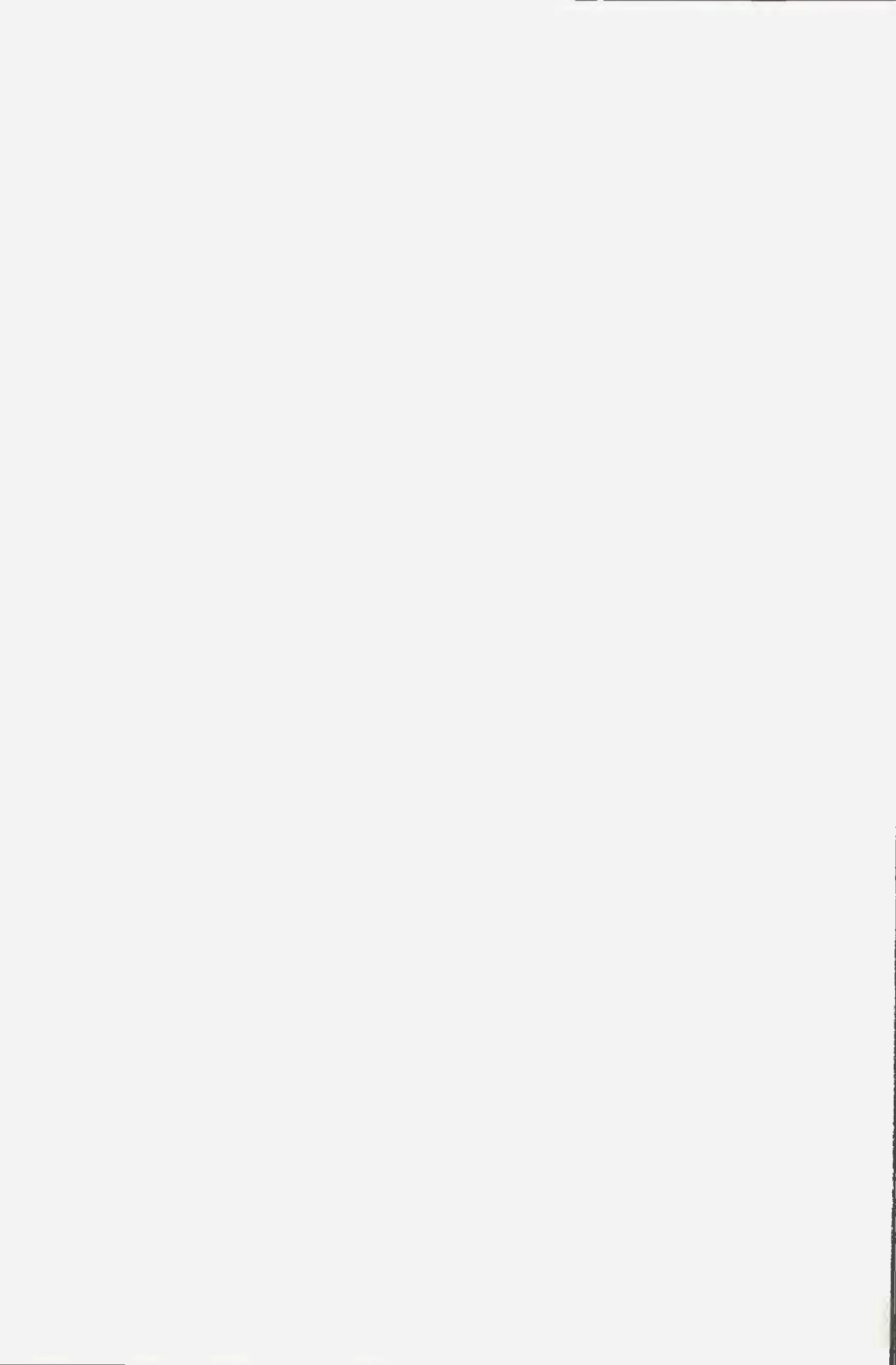

ALLMÄNNA FÖRLAGET

BESTÄLLNINGAR: FRITZES KUNDTJÄNST, 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-20 50 21, TELEFON 08-690 90 90

ISBN 91-38-13307-5

ISSN 0375-250X